

№ 23.

Warszawa, dn. 4 czerwca 1932 r.

Ogóln. zbioru № 530.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych—Wiceprezes Rady Związku inż. S. J. Okolski.
Redaktor odpowiedzialny inż. Maurycy Chorzewski.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, ul. Traugutta 4, tel. 714-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“.

Prenumerata wynosi z przesyłką w kraju: zł 5 kwartalnie. Numer pojedynczy gr. 50.

Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY“ bezpłatnie.

TREŚĆ NUMERU: Sprawozdanie z działalności Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych za rok 1931. — Posiedzenie Rady Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych. — Zwyczajne Zgromadzenie Walne Członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych. — Ustawa o państwowym podatku przemysłowym. — Z orzecznictwa Sądu Najwyższego. — Polityka wysokich płac. — Wiadomości z zagranicy. — Kronika. — Ceny. — Patenty.

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI

POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH

ZA ROK 1931.

I.

STATYSTYKA ZWIĄZKOWA.

Kryzys gospodarczy, który rozpoczął się w Polsce w roku 1929 pogłębiał się stopniowo w roku 1931 i nie osiągnął jeszcze w końcu 1931 roku swego największego natężenia. Podczas gdy w 1930 roku ilość zatrudnionych robotników w przemyśle metalowym spadła raptownie, to w 1931 r. do grudnia zaznaczył się spadek w mniejszym stopniu i w poszczególnych miesiącach tego roku ilość robotników, podlegała pewnym nieznacznym wahaniom.

Pod względem ilości zatrudnionych robotników w zakładach liczących od 20 robotników wzwyż, miejsce przemysłu metalowego w szeregu przemysłów przetwórczych wskazuje podane poniżej zestawienie, opracowane przez wydział statystyczny Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów na podstawie liczb Głównego Urzędu Statystycznego. Liczby oznaczają ilości robotników w grudniu każdego roku.

Przemysł	Ilość wszystkich zatrudnionych				Spadek w % r. 1931. od r. 1928
	r. 1928	r. 1929	r. 1930	r. 1931.	
Włókienniczy	178 021	142 058	127 347	104 643	41,2
Metalowy	97 655	86 179	63 753	52 282	46,5
Spożywczy	81 362	85 193	73 658	47 474	41,6
Chemiczny	38 133	32 971	31 286	28 309	25,8
Drzewny	48 586	43 094	32 857	24 236	50,1
Budowlany	32 854	31 856	16 366	11 017	66,4
Papierniczy	13 598	12 029	11 330	10 654	21,6.

Jak widać z tego zestawienia, przemysł metalowy przetwórczy w 1931 roku zajął ponownie swoje dru-

gie miejsce co do wielkości, które ustąpił w 1930 r. przemysłowi spożywczemu. Z liczb procentowych spadku ilości robotników wynika, że w 1931 r. największy spadek dotknął przemysł budowlany, następnie drzewny i potem przemysł metalowy.

Katastrofalny jednak spadek przedstawia zestawienie, które obejmuje liczby robotników pracujących pełny tydzień:

Przemysł	Ilość pracujących pełny tydzień				Spadek w % r. 1931. od r. 1928
	r. 1928	r. 1929	r. 1930	r. 1931.	
Włókienniczy	147 035	73 210	75 590	46 533	68,3
Metalowy	84 416	74 999	46 931	36 326	57,0
Spożywczy	74 451	83 126	70 154	38 114	48,8
Chemiczny	30 193	31 078	28 621	21 012	30,4
Drzewny	44 158	39 074	25 861	19 359	56,2
Budowlany	29 025	31 000	15 656	9 443	67,4
Papierniczy	11 558	11 565	10 341	7 831	32,2.

Pod tym względem najbardziej ucierpiał przemysł włókienniczy, następnie budowlany; przemysł metalowy i tutaj jest na trzecim miejscu.

W 1931 r. przemysł metalowy liczył 680 zakładów zatrudniających 20 robotników i wyżej; z tej liczby Polski Związek Przemysłowców Metalowych zrzeszał w grudniu 1931 roku 307 zakładów czyli 45%, natomiast liczba robotników, zatrudnionych przez fabryki związkowe, wynosiła w tym samym czasie 41 024, czyli 80% wszystkich robotników, zatrudnionych w przemyśle metalowym przetwórczym o charakterze fabrycznym.

Polski Związek Przemysłowców Metalowych liczył w grudniu 1931 roku, jak w latach poprzednich, 13 Oddziałów i XI zasadniczych grup zawodowych; gru-

py te uległy stopniowemu różniczkowaniu i obecnie mamy następujące dalsze grupy, włączone w statystyce związkowej do grup zasadniczych:

- Grupa XII Fabryk Karoseryj
- „ XIII Wytwórni Obrabiarek
- „ XIV Fabryk Rowerów
- „ XV Fabryk Lin
- „ XVI Fabryk Mebli Żelaznych
- „ XVII Fabryk Pilników
- „ XVIII Fabryk Opakowań Blaszanych.

Niżej podane tablice, zestawione na podstawie liczb z ankiety dorocznej, przeprowadzonej przez Zarząd Związku wśród fabryk stowarzyszonych po upływie roku kalendarzowego, dają obraz stanu tych fabryk w końcu roku 1931.

Tablica № 1 wykazuje spadek liczby robotników, zatrudnionych w zakładach związkowych w końcu roku sprawozdawczego z 55 195 na 41 024, również liczba zakładów zmniejszyła się z 320 na 307.

Ilość zakładów zmniejszyła się o 4,06%, a ilość robotników zmniejszyła się o 25,7%, co świadczy o dalszym stałym spadku zatrudnienia, który rozpoczął się w 1929 roku i trwa dotychczas. Liczby kolejne w końcu każdego z czterech lat ubiegłych stwierdzają wzmaganie się kryzysu w roku sprawozdawczym.

r. 1928 r. 1929 r. 1930 r. 1931

Ilość robotników w fabrykach związkowych . . 83 631 73 133 55 195 41 024

Spadek %-owy w stosunku do roku poprzedniego. — 22,5% 23,1% 25,7%

W stosunku do rekordowej liczby zatrudnionych robotników w 1928 r. liczba robotników w 1931 r. spadła o 50,9%. Średnia liczba robotników zatrudnionych w fabrykach zrzeszonych w roku 1931, którą otrzymuje się z podziału sumy robotników ze wszystkich list płacy przez ilość list płacy w ciągu tego roku, wyniosła 43 989.

Tablica № 1.

STAN W DNIU 31 GRUDNIA 1931 R.

№	ODDZIAŁY	Siedziba oddziału	I L O Ś Ć				C) Średnia ilość robotników w 1 zakładzie	
			A) Zakładów		B) Robotników		1930	1931
			1930	1931	1930	1931		
1	Warszawski	Warszawa	125	122	16261	14369	130	118
2	Podwarszawski	„	13	13	1555	962	120	74
3	Łódzko-Kaliski	Łódź	28	28	2331	1487	83	53
4	Kujawsko-Płocki	Włocławek	11	10	1074	277	97	28
5	Radomsko-Kielecki	Radom	27	23	7773	6151	288	267
6	Dąbrowski	Sosnowiec	31	26	7535	5115	243	197
7	Lubelski	Lublin	8	7	780	619	98	88
8	Lwowski	Lwów	10	8	961	391	96	49
9	Krakowski	Kraków	9	10	2505	1836	278	184
10	Poznańsko-Pomorski	Poznań	30	30	6139	4027	204	134
11	Cieszyński	Bielsko	20	20	3060	2163	153	108
12	Górnośląski	Katowice	6	6	3355	2444	558	407
13	Gdański	Gdańsk	2	4	1866	1183	932	296
	Razem		320	307	55195	41024	172	134

Tablica № 2 podaje stan zatrudnienia w latach 1930 i 1931 pod względem ilości robotników w poszczególnych grupach zawodowych Związku. Widzimy z niej, że jedynie grupa wyrobów precyzyjnych wykazała zwiększenie ilości robotników, co można wytłomaczyć w pewnym stopniu zwiększeniem ilości fabryk zrzeszonych z 20 na 22. Wszystkie pozostałe grupy wykazały silny spadek zatrudnienia. Katastrofalny wprost spadek wykazały grupa maszyn i narzędzi rolniczych — 76,3%, grupa odlewni — 52,9% i elektrotechniczna — 50,4%. Spadła również we wszystkich grupach prócz wyrobów precyzyjnych średnia liczba robotników, przypadająca na jedną fabrykę. Spadek całkowitej ilości robotników o 25,7% w ciągu roku rozkładał się bardzo nierównomiernie na poszczególne Oddziały Związku i poszczególne grupy zawodowe. Widzimy to z następujących zestawień

wzrostu i spadku ilości robotników w liczbach procentowych:

Oddziały	Spadek —
Warszawski	— 11,6%
Podwarszawski	— 38,1 „
Łódzko-Kaliski	— 36,2 „
Kujawsko-Płocki	— 74,2 „
Radomsko-Kielecki	— 20,8 „
Dąbrowski	— 32,1 „
Lubelski	— 20,6 „
Lwowski	— 59,3 „
Krakowski	— 26,7 „
Poznańsko-Pomorski	— 34,4 „
Cieszyński	— 29,3 „
Górnośląski	— 27,1 „
Gdański	— 36,6 „
Ogółem	— 25,7%

Tablica № 2.

STAN W DNIU 31 GRUDNIA 1931 R.

№	GRUPY	I L O Ś Ć				C) Średnia ilość robotników w 1 zakładzie	
		A) Zakładów		B) Robotników		1930	1931
		1930	1931	1930	1931		
I	Maszynowa	105	100	22765	19577	216	196
II	Maszyn i narzędzi rolniczych . .	37	34	3416	808	92	24
III	Elektrotechniczna	16	15	3305	1638	206	109
IV	Wag i wyrobów precyzyjnych . .	20	22	876	1307	44	59
V	Odlewni	36	32	6299	2965	175	93
VI	Kotlarni	9	8	1273	741	141	93
VII	Urządzeń zdrowotnych	6	6	588	439	74	73
VIII	Wyrobów żelaznych	48	48	7368	5709	154	119
IX i X	Wyrobów metalowych	29	28	7413	6340	256	226
XI	Drutu i gwoździ	14	14	1892	1500	135	107
	Razem	320	307	55195	41024	172	134

Grupy	Spadek — Wzrost +
Maszynowa	— 14,0%
Maszyn i narzędzi rolniczych . .	— 76,3 "
Elektrotechniczna	— 50,4 "
Wag i wyrobów precyzyjnych	+ 49,2 "
Odlewni	— 52,9 "
Kotlarni	— 41,7 "
Urządzeń zdrowotnych	— 25,3 "
Wyrobów żelaznych	— 22,5 "
Wyrobów metalowych	— 14,4 "
Drutu i gwoździ	— 20,7 "
Ogółem spadek	— 25,7%

Ostatnie dwa zestawienia podają w liczbach względnych zmniejszenie ilości robotników. Wyniosło

ono ogółem 25,7%. Gorzej jednak przedstawiała się ilość faktycznie przepracowanych *robotniko-godzin* w fabrykach związkowych, gdyż zatrudnieni w nich robotnicy pracowali częstokroć, z powodu braku zamówień, zmniejszoną ilość godzin w dniu lub dni w tygodniu. Stwierdziła to ankieta przeprowadzana co kwartał od 1930 roku, na którą odpowiadało całkowicie wprawdzie tylko 126 fabryk, ale która charakteryzuje tem niemniej rozpaczliwy stan rzeczy w przemyśle metalowym. Jeżeli ilość robotniko-godzin w 1929 roku, który już był rokiem rozpoczynającego się kryzysu, przyjmiemy za sto, to w porównaniu z niemi odpowiednie ilości robotniko-godzin w r. 1931 wyrażają się wskaźnikami procentowemi, umieszczonemi w tablicy № 3. Wynika z niej, że w grudniu 1931 r. ogół-

WSKAŹNIKI PROCENTOWE PRZEPRACOWANYCH ROBOTNIKO-GODZIN W 126 FABRYKACH P. Z. P. M. Tablica № 3. PODŁUG GRUP ZAWODOWYCH.

GRUPY ZAWODOWE	Ilość fabryk	Rok 1929	Rok 1930	M I E S I Ą C E - R O K U 1 9 3 1											
				I	I	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Maszynowa	43	100	84	58	55	58	55	55	60	59	56	58	57	52	53
Maszyn i narzędzi rolniczych	13	100	46	28	27	25	26	22	22	26	20	18	15	11	7
Elektrotechniczna	9	100	74	58	52	53	51	48	50	38	36	37	37	34	33
Wag i wyrobów precyzyjnych	7	100	95	93	84	95	90	88	99	112	106	107	106	99	91
Odlewni	11	100	88	43	56	63	55	50	60	59	66	69	73	57	45
Wyrobów kotlarskich	2	100	80	4	3	5	4	2	3	2	3	4	3	4	2
Urządzeń zdrowotnych	3	100	74	53	46	48	52	38	37	40	33	42	46	40	34
Wyrobów żelaznych	18	100	70	47	48	52	38	39	38	56	48	52	53	49	42
Wyrobów metalowych	11	100	95	90	85	87	76	74	80	90	83	82	83	85	82
Drutu i gwoździ	7	100	75	60	54	57	45	51	66	70	63	64	64	50	51
Fabryk należ. do kilku grup	2	100	109	75	70	73	64	63	67	78	70	69	71	56	48
Ogółem średnio	126	100	81	57,4	54,9	58,4	52,0	51,4	55,3	59,5	54,9	56,6	56,6	51,6	48,4

O D D Z I A Ł Y	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		R A Z E M	
	F	R	F	R	F	R	F	R	F	R	F	R	F	R	F	R	F	R	F	R	F	R	F	R	F	R	F	R
I. Maszynowa	38	6866	3	373	14	827	—	—	2	1310	6	1260	1	445	4	236	5	1351	12	2566	9	816	4	2377	2	1150	100	19577
II. Maszyn i narzędzi roln.	1	3	6	204	2	20	7	149	2	29	1	26	4	87	1	100	1	—	8	190	1	—	—	—	—	—	34	808
III. Elektrotechniczna . .	10	960	—	—	1	48	1	42	—	—	—	—	—	—	—	—	1	345	1	193	—	—	1	50	—	—	15	1638
IV. Wag i wyrobów prec.	8	397	2	172	—	—	—	—	2	483	—	—	2	87	2	10	—	—	4	131	—	—	1	17	1	10	22	1307
V. Odlewni	10	205	1	16	2	31	—	—	12	1266	3	367	—	—	—	—	—	—	1	888	3	192	—	—	—	—	32	2965
VI. Wyrobów kolarskich .	4	176	—	—	2	—	—	—	—	—	1	542	—	—	—	—	—	—	—	—	1	23	—	—	—	—	8	741
VII. Urządzeń zdrowotnych	2	293	—	—	2	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	22	2	—	1	34	—	—	—	—	6	439
VIII. Wyrobów żelaznych .	25	1377	1	197	3	143	1	30	2	1300	9	1708	—	—	—	—	1	108	2	17	3	804	—	—	1	23	48	5709
IX. Wyrobów metal. . . .	19	3608	—	—	1	308	—	—	1	1743	2	302	—	—	1	45	—	—	2	42	2	292	—	—	—	—	28	6340
XI. Drotu i Gwoździ . . .	5	484	—	—	1	20	1	56	2	20	4	910	—	—	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	14	1500
R A Z E M	122	14369	13	962	28	1487	10	277	23	6151	26	5115	7	619	8	391	10	1836	30	4027	20	216	6	2444	4	1183	307	41024

ny spadek faktycznego zatrudnienia w najbardziej miarodajnych fabrykach związkowych wyniósł w porównaniu z 1929 rokiem 51,6%. Z tablicy № 3 wynika również, że najmniejszy spadek faktycznego zatrudnienia był w grupie wyrobów precyzyjnych oraz w grupie wyrobów metalowych, lecz zato olbrzymi spadek, gdyż wynoszący 93% w grupie fabryk maszyn i narzędzi rolniczych, a jeszcze większy, gdyż wynoszący 98% w grupie wyrobów kolarskich.

Tablica № 4 jest przejrzystym zestawieniem szczegółowych danych z pierwszych dwóch tablic, wykazującym podział terytorjalny i jednocześnie zawody Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych pod względem ilości fabryk (F) i robotników (R) w dniu 31 grudnia 1931 r.

Widzimy z niej, że największym siedliskiem przemysłu metalowego w Polsce jest jej stolica Warszawa, zarówno pod względem ilości zakładów, jak i ilości robotników; po niej następuje pod względem ilości robotników Oddział Radomsko-Kielecki, choć pod względem ilości fabryk zajął drugie miejsce po Warszawie Oddział Poznańsko-Pomorski. Czwarte miejsce pod względem ilości robotników zajął Oddział Poznańsko-Pomorski, poczem idą kolejno Oddziały: Górnośląski, Cieszyński, Krakowski, Łódzko-Kaliski, Gdański, Podwarszawski, Lubelski, Lwowski i Kujawsko-Płocki.

Najliczniejszą grupą pod względem ilości zakładów i ilości robotników jest stale grupa maszynowa, skupiająca się w Warszawie. Następne miejsce pod

względem ilości robotników zajmuje grupa wyrobów metalowych, której głównym siedliskiem jest znów Warszawa. Trzecie miejsce pod względem ilości robotników zajmuje grupa wyrobów żelaznych; głównym siedliskiem tej grupy jest Oddział Dąbrowski.

Wielkość fabryk związkowych pod względem ilości zatrudnionych robotników w dniu 31 grudnia 1931 roku ilustruje tablica № 5. Wynika z niej, że nie było w 1931 roku fabryk zatrudniających powyżej 2500 robotników, choć w poprzednim roku była taka jedna. Powyżej 2001 do 2500 robotników zatrudniały dwie fabryki, a mianowicie: Zakłady Mechaniczne Towarzystwa Lilpop, Rau i Loewenstein w Warszawie oraz Spółka Akcyjna H. Cegielski w Poznaniu. Powyżej 1501 do 2000 robotników zatrudniały również dwie fabryki, a powyżej 1001 do 1500 — osiem fabryk. Tak więc na 307 fabryk stowarzyszonych w roku sprawozdawczym było 12 fabryk zatrudniających powyżej 1000 robotników w każdej z nich (w 1930 r. było takich fabryk 16); fabryk zatrudniających powyżej 100 robotników było 146 (w 1930 r. — 125); o ilości robotników do 100 włącznie było 194 fabryki (w 1930 r. — 195); fabryk nieczynnych w 1931 r. było 29.

Tablica № 6 zawiera dane o obrotach w tysiącach złotych, osiągniętych przez fabryki stowarzyszone ze sprzedaży swoich wyrobów w roku sprawozdawczym z podziałem na grupy zawodowe i oddziały terytorjalne. W celu przeprowadzenia porównania z rokiem poprzednim, podane są liczby obrotów w tysiącach złotych w następnych dwóch tablicach, z których tablica

WIELKOŚĆ FABRYK POD WZGLĘDEM ILOŚCI ZATRUDNIONYCH ROBOTNIKÓW.

Tablica № 5.

Fabryki z ilością robotników	O D D Z I A Ł Y													O g ó t e m
	1 Warszawski	2 Podwarszawski	3 Łódzko-Kaliski	4 Kujawsko-Płocki	5 Radomsko-Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko-Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
Nieczynne 0	9	2	4	2	2	2	—	1	1	5	1	—	—	29
do 50	55	5	15	5	9	7	4	4	3	12	7	3	3	132
51— 100	31	3	4	3	3	2	1	3	—	8	4	—	—	62
101— 200	15	2	2	—	4	6	1	—	3	—	3	1	—	37
201— 300	4	1	1	—	1	4	—	—	1	1	3	—	—	16
301— 400	2	—	—	—	—	2	1	—	—	2	1	—	—	8
401— 500	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	4
501— 600	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	3
601— 700	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
701— 800	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
801— 900	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2
901—1000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1001—1500	2	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	2	1	8
1501—2000	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2
2001—2500	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2
Powyżej 2500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	122	13	28	10	23	26	7	8	10	30	20	6	4	307

OBROTY W TYSIĄCACH ZŁOTYCH W ROKU 1931, OSIĄGNIĘTE PRZEZ FABRYKI ZWIĄZKOWE
ZE SPRZEDAŻY SWOICH WYROBÓW.

Tablica № 6.

GRUPY ZAWODOWE	O D D Z I A Ł Y													R A Z E M
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko- Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
I. Maszynowa	101270	6680	11670	—	3630	6160	4590	1260	28950	30930	4320	33270	17360	250090
II. Maszyn i narzędzi roln.	50	1670	150	1730	120	300	1400	750	—	4740	—	—	—	10910
III. Elektrotechniczna	14150	—	450	750	—	—	—	—	8210	7730	—	900	—	32190
IV. Wag i wyrobów prec.	4790	1020	—	—	1400	—	390	90	—	1660	—	90	90	9530
V. Odlewni	2260	70	230	—	10730	2250	—	—	—	7730	3800	—	—	27070
VI. Wyrobów kotlarskich	1650	—	—	—	—	7990	—	—	—	—	270	—	—	9910
VII. Urządzeń zdrowotnych	5720	—	1040	—	—	—	—	—	80	—	230	—	—	7070
VIII. Wyrobów żelaznych	14640	1270	1160	290	7100	14520	—	—	830	490	10400	—	400	51100
IX i X. Wyrobów metalowych	54280	—	6060	—	17690	2290	—	420	—	430	5400	—	—	86570
XI. Drutu i gwoździ	10520	—	290	990	290	11610	—	—	90	—	—	—	—	23790
R A Z E M	209330	10710	21050	3760	40960	45120	6380	2520	38160	53710	24420	34260	17850	508230

Tablica № 7.

№	O D D Z I A Ł Y	O b r ó t w tysiącach złotych	
		1930	1931
1	Warszawski	278 460	209 330
2	Poznańsko-Pomorski	81 970	53 710
3	Dąbrowski	84 160	45 120
4	Radomsko-Kielecki	72 190	40 960
5	Krakowski	34 330	38 160
6	Górnośląski	51 010	34 260
7	Cieszyński	44 370	24 420
8	Łódzko - Kaliski	27 660	21 050
9	Gdański	22 640	17 850
10	Podwarszawski	17 080	10 710
11	Lubelski	13 240	6 380
12	Kujawsko - Płocki	13 700	3 760
13	Lwowski	7 690	2 520
	Ogółem	748 500	508 230

Tablica № 8.

№	NAZWA GRUPY	O b r ó t w tysiącach złotych	
		1930	1931
1	Maszynowa	328 730	250 090
2	Wyrobów metalowych	119 610	86 570
3	Wyrobów żelaznych	82 530	51 100
4	Elektrotechniczna	53 120	32 190
5	Odlewni	67 760	27 070
6	Drutu i gwoździ	28 890	23 790
7	Maszyn i narzędzi rolniczych	31 140	10 910
8	Wyrobów kotlarskich	17 040	9 910
9	Wag i wyrobów precyzyjnych	10 250	9 530
10	Urządzeń zdrowotnych	9 430	7 070
	Ogółem	748 500	508 230

№ 7 wskazuje kolejność wysokości obrotów w roku 1931 podług oddziałów, zaś tablica № 8 — taką kolejność podług grup zawodowych. W ostatnich dwóch tablicach obok rubryki dla roku 1931 podana jest rubryka odpowiednich cyfr dla roku 1930. Przeglądając cyfry obrotów tych tablic, widzimy, że obrót roczny wszystkich fabryk zrzeszonych spadł z sumy 748 500 000 złotych do sumy 508 230 000 złotych, czyli spadek wyniósł 32% podczas gdy spadek w roku 1930 w porównaniu z rokiem 1929 stanowił 18,1%.

Tablice № 9 i № 9-a podają obrót roczny na 1 robotnika podług oddziałów i grup zawodowych. Wykazują one znaczne różnice w zależności od wielkości sprzedaży towarów posiadanych na składach oraz ilości zatrudnionych robotników. Średnio wypada na 1

robotnika w całym przemyśle metalowym około 11 500 złotych w roku 1931, podczas gdy w roku 1930 wypadło średnio 12 000 złotych.

Inny od poprzednich tablic obraz produkcji fabryk zrzeszonych w roku 1931 w porównaniu z rokiem 1930 dają następne tablice №№ 10, 11 i 12, wskazujące produkcję ilościową (w tonnach) ogółu fabryk zrzeszonych z podziałem, jak poprzednio, na oddziały i grupy. Widzimy z tych tablic, że produkcja w roku sprawozdawczym pod względem ilości spadła z 436 570 tonn w r. 1930 na 289 160 tonn w r. 1931, czyli o 33,7%, w 1930 r. w porównaniu z rokiem 1929 spadek produkcji wynosił 23,6%. Objaw większego spadku ilościowego, aniżeli wartościowego tłumaczy się wyprzedzeniem zapasów z magazynów gotowych towarów.

Tablica № 9.

№	GRUPY ZAWODOWE	Średni obrót roczny w złotych na 1-go robotnika	
		1930	1931
I	Maszynowa	10 400	11 540
II	Maszyn i narzędzi rolniczych	7 800	7 540
III	Elektrotechniczna	16 650	17 930
IV	Wag i wyrobów precyzyjnych	7 720	8 580
V	Odlewni	10 980	7 630
VI	Wyrobów kotlarskich	8 650	11 760
VII	Urządzeń zdrowotnych	10 520	9 080
VIII	Wyrobów żelaznych	8 910	9 560
IX i X	Wyrobów metalowych	10 930	10 520
XI	Druku i gwoździ	12 020	14 310

Tablica № 9-a.

№	O D D Z I A Ł Y	Średni obrót roczny w złotych na 1-go robotnika	
		1930	1931
1	Warszawski	13 300	12 796
2	Podwarszawski	9 400	10 570
3	Łódzko-Kaliski	8 720	10 070
4	Kujawsko-Płocki	12 410	13 920
5	Radomsko-Kielecki	7 000	5 270
6	Dąbrowski	9 280	9 130
7	Lubelski	10 030	8 340
8	Lwowski	8 410	7 280
9	Krakowski	12 880	9 010
10	Poznańsko-Pomorski	10 680	13 160
11	Cieszyński	10 110	10 200
12	Górnośląski	13 390	10 870
13	Gdański	—	14 250

PRODUKCJA W TONNACH FABRYK ZWIĄZKOWYCH W ROKU 1931.

Tablica № 10.

GRUPY ZAWODOWE	O D D Z I A Ł Y													RAZEM
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko- Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
I. Maszynowa	44500	2600	10290	—	7480	6210	1970	550	7490	10200	1460	35430	7270	135450
II. Maszyn i narz. roln.	40	1120	110	390	170	290	830	540	—	3760	—	—	—	7250
III. Elektrotechn.	1950	—	50	150	—	—	—	—	1650	2000	—	180	—	5980
IV. Wag i wyr. precyz.	620	330	—	—	110	—	190	20	—	330	—	20	20	1640
V. Odlewni	1870	150	460	—	11790	1620	—	—	—	9770	6120	—	—	31780
VI. Wyrobów kotlarskich	960	—	—	—	—	2580	—	—	—	—	110	—	—	3650
VII. Urządzeń zdrowotnych	170	—	40	—	—	—	—	—	10	—	10	—	—	230
VIII. Wyrobów żelaznych	4630	480	630	190	3260	31440	—	—	830	790	7780	—	150	50180
IX — X. Wyrobów metalowych	14660	—	1770	—	6830	550	—	200	—	190	3390	—	—	27590
XI. Druku i gwoździ	13700	—	310	590	310	10330	—	—	170	—	—	—	—	25410
RAZEM	83100	4680	13660	1320	29950	53020	2990	1310	10150	27040	18870	35630	7440	289160

Tablica № 11.

№	O D D Z I A Ł Y	Produkcja w tonnach	
		1930	1931
1	Warszawski	83 570	83 100
2	Dąbrowski	117 330	53 020
3	Górnośląski	43 240	35 630
4	Radomsko - Kielecki	54 290	29 950
5	Poznańsko - Pomorski	36 560	27 040
6	Cieszyński	31 100	18 870
7	Łódzko-Kaliski	16 830	13 660
8	Krakowski	15 410	10 150
9	Gdański	10 150	7 440
10	Podwarszawski	10 470	4 680
11	Lubelski	7 480	2 990
12	Kujawsko-Płocki	4 720	1 320
13	Lwowski	5 420	1 310
Ogółem P. Z. P. M.		436 570	289 160

Tablica № 12.

№	NAZWA GRUPY	Produkcja w tonnach	
		1930	1931
1	Maszynowa	169 290	135 450
2	Wyrobów żelaznych	109 400	50 180
3	Odlewni	76 890	31 780
4	Wyrobów metalowych	11 480	27 590
5	Druku i gwoździ	24 580	25 410
6	Maszyn i narzędzi rolniczych	27 350	7 250
7	Elektrotechniczna	7 550	5 980
8	Wyrobów kotlarskich	7 050	3 650
9	Wag i wyrobów precyzyjn.	2 250	1 640
10	Urządzeń zdrowotnych	730	230
Ogółem P. Z. P. M.		436 570	289 160

Tablica № 13.

№	ODDZIAŁY	Średnia produkcja roczna w kilogramach na 1-go robotnika	
		1930	1931
1	Warszawski	6 100	6 780
2	Podwarszawski	4 660	5 010
3	Łódzko-Kaliski	5 520	6 360
4	Kujawsko-Płocki	5 410	6 300
5	Radomsko-Kielecki	4 960	3 950
6	Dąbrowski	8 910	7 710
7	Lubelski	8 480	4 230
8	Lwowski	6 070	2 560
9	Krakowski	19 550	10 800
10	Poznańsko-Pomorski	4 480	5 670
11	Cieszyński	5 790	9 030
12	Górnośląski	7 970	7 530
13	Gdański	4 650	5 150

Tablica № 13-a.

№	GRUPY ZAWODOWE	Średnia produkcja roczna w kilogramach na 1-go robotnika	
		1930	1931
I	Maszynowa	5 720	6 200
II	Maszyn i narzędzi rolniczych	7 600	5 380
III	Elektrotechniczna	2 070	3 600
IV	Wag i wyrobów precyzyjnych	1 880	1 670
V	Odlewni	10 860	10 320
VI	Wyrobów kotlarskich	3 200	4 880
VII	Urządzeń zdrowotnych	3 010	410
VIII	Wyrobów żelaznych	6 500	6 300
IX i X	Wyrobów metalowych	1 590	4 060
XI	Drutu i gwoździ	11 650	15 570

Tablica № 14.

BEZROBOCIE Z POWODU BRAKU ZAMÓWIEŃ.

ODDZIAŁY	A) Ilość zakładów, które odpowiedziały na ankietę	B) Średnia liczba robotników w tych zakładach	C) Suma straconych dni roboczych	D) Średnia ilość dniówek straconych na 1 robotnika	E) Stosunek procentowy dni straconych do 290 dni roboczych w roku
1. Warszawski	101	14459	251575	17,4	6,0
2. Podwarszawski	6	643	23610	36,7	12,7
3. Łódzko-Kaliski	20	1898	168002	88,5	30,5
4. Kujawsko-Płocki	4	204	10499	51,5	17,8
5. Radomsko-Kielecki	16	5945	251004	42,2	14,6
6. Dąbrowski	19	4453	138059	31,0	10,7
7. Lubelski	7	626	24184	38,6	13,3
8. Lwowski	4	213	276	1,3	0,4
9. Krakowski	7	1972	25442	12,9	4,4
10. Poznańsko-Pomorski	21	4635	117151	25,3	8,7
11. Cieszyński	18	2449	206214	84,2	29,0
12. Górnośląski	4	2677	1026	0,4	0,1
13. Gdański	2	1522	—	—	—
Ogółem	229	41696	1217042	29,2	10,1

Produkcja fabryk związkowych w tonnach w roku 1931 spadła poniżej cyfry z roku 1926, jak wykazuje następujące zestawienie:

Produkcja w tonnach

r. 1926	r. 1927	r. 1928	r. 1929	r. 1930	r. 1931
328 601	469 115	665 251	571 540	436 570	289 160

Tablice № 13 i 13-a podają średnią produkcję roczną w kilogramach na 1 robotnika z podziałem na oddziały i grupy; liczby tych tablic zależą od rodzaju produkcji każdej poszczególniej fabryki.

W roku sprawozdawczym ilość strajków w fabrykach metalowych była bardzo nieznaczna w porównaniu z poprzednimi latami, przeto nie podajemy tablicy. Czas trwania strajków wyniósł ogółem w 7 zakładach 41 dni, przyczem suma straconych dni roboczych wyniosła 6 049, podczas gdy w roku 1929 — 167 623 dni robocze, a w r. 1930 — 48 558. Na to uspokojenie

wpłynęło między innymi przyczynami przymusowe bezrobocie.

Tablica № 14 wykazuje stratę dniówek roboczych w ciągu 1931 r. z powodu braku zamówień. Strata ta wyniosła 1 217 042 dni robocze.

Tablica № 15 podaje wysokość podatku przemysłowego od obrotu, zapłaconego przez fabryki zrzeszone w oddziałach i grupach P. Z. P. M. w r. 1931. Ogólna suma tego podatku wyniosła w roku sprawozdawczym 12 018 000 zł, co w stosunku do 19 031 000, wpłaconych przez fabryki związkowe w roku poprzednim, wykazuje spadek o 36,8%, czyli przeszło dwa razy większy niż w r. 1930, kiedy spadek wynosił 16,2%.

Wydajność podatkową poszczególnych oddziałów i grup Związku w roku sprawozdawczym w porównaniu z latami 1929 i 1930 podają następujące dwa zestawienia, ułożone w kolejnej wysokości sum wpłaconych:

Oddziały	Suma podatku w tys. złotych			6. Cieszyński	7. Łódzko-Kaliski	8. Górnośląski	9. Podwarszawski	10. Lubelski	11. Lwowski	12. Kujawsko-Płocki
	w r. 1929	w r. 1930	w r. 1931							
1. Warszawski	7814	6828	5256	1185	971	587				
2. Radomsko-Kielecki	2341	2811	1472	952	624	478				
3. Poznańsko-Pomorski	2792	2203	1199	1070	917	434				
4. Dąbrowski	2617	1752	1022	416	415	266				
5. Krakowski	1371	1253	982	443	680	189				
				242	216	72				
				442	361	61				

WYSOKOŚĆ PODATKU PRZEMYSŁOWEGO OD OBROTU W ROKU 1931 W TYSIĄCACH ZŁOTYCH.

Tablica № 15.

GRUPY ZAWODOWE	O D D Z I A Ł Y													RAZEM
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko- Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
I. Maszynowa	2702	186	265	—	570	160	124	38	645	689	84	414	—	5877
II. Maszyn i narz. roln.	1	42	4	16	10	8	39	21	—	70	—	—	—	211
III. Elektrotechn.	363	—	15	14	—	—	—	—	313	204	—	17	—	926
IV. Wag i wyr. precyz.	128	9	—	—	36	—	26	2	—	64	—	3	—	268
V. Odlewni	46	1	4	—	238	49	—	—	—	143	98	—	—	579
VI. Wyrobów kotlarskich	43	—	—	—	—	139	—	—	—	—	6	—	—	188
VII. Urządzeń zdrowotnych	152	—	25	—	—	—	—	—	8	—	6	—	—	191
VIII. Wyrobów żelaznych	260	28	32	5	128	399	—	—	14	17	241	—	—	1124
IX—X. Wyrobów metalowych	1276	—	129	—	486	80	—	11	—	12	152	—	—	2146
XI. Drutu i gwoździ	285	—	4	26	4	187	—	—	2	—	—	—	—	508
RAZEM	5256	266	478	61	1472	1022	189	72	982	1199	587	434	—	12018

SKŁADKI DO KASY CHORYCH ZA ROBOTNIKÓW, WPLĄCONE PRZEZ FABRYKI ZWIĄZKOWE W ROKU 1931 (W TYSIĄCACH ZŁOTYCH)*).

Tablica № 16.

GRUPY ZAWODOWE	O D D Z I A Ł Y													RAZEM
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko- Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
I. Maszynowa	1511	35	144	—	90	133	36	29	273	445	123	430	352	3601
II. Maszyn i narz. roln.	1	32	3	24	3	5	17	16	—	85	—	—	—	186
III. Elektrotechniczna	166	—	5	7	—	—	—	—	58	37	—	8	—	281
IV. Wag i wyr. precyz.	73	19	—	—	31	—	17	2	—	14	—	1	2	159
V. Odlewni	34	2	5	—	192	51	—	—	—	103	47	—	—	434
VI. Wyrobów kotlarskich	32	—	—	—	—	89	—	—	—	—	4	—	—	125
VII. Urządzeń zdrowotnych	78	—	15	—	—	—	—	—	5	—	4	—	—	102
VIII. Wyrobów żelaznych	240	20	14	5	122	257	—	—	18	5	135	—	5	821
IX—X. Wyrobów metalowych	641	—	71	—	298	12	—	5	—	8	53	—	—	1088
XI. Drutu i gwoździ	103	—	3	7	3	123	—	—	2	—	—	—	—	241
RAZEM	2879	108	260	43	739	670	70	52	356	697	366	439	359	7038

*) Liczby oznaczają obie części wpłat od przedsiębiorstw i robotników — razem.

SKŁADKI NA FUNDUSZ BEZROBOCIA, WPLĄCONE PRZEZ FABRYKI ZWIĄZKOWE W ROKU 1931
(W TYSIĄCACH ZŁOTYCH)*).

Tablica № 17.

GRUPY ZAWODOWE	O D D Z I A Ł Y													RAZEM
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko- Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
I. Maszynowa	297	10	27	—	130	32	9	6	59	110	26	140	—	846
II. Maszyn i narz. roln. . .	—	7	1	4	—	1	5	4	—	17	—	—	—	39
III. Elektrotechniczna . . .	37	—	2	2	—	—	—	—	13	9	—	2	—	65
IV. Wag i wyr. precyz. . .	16	4	—	—	7	—	5	—	—	3	—	—	—	35
V. Odlewni	7	—	1	—	47	12	—	—	—	25	11	—	—	103
VI. Wyrobów kotlarskich . .	7	—	—	—	—	17	—	—	—	—	1	—	—	25
VII. Urządzeń zdrowotnych .	17	—	4	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	23
VIII. Wyrobów żelaznych . .	51	5	3	1	30	60	—	—	3	1	31	—	—	185
IX—X. Wyrobów metalowych .	151	—	20	—	81	11	—	1	—	1	15	—	—	280
XI. Drutu i gwoździ	14	—	1	2	—	25	—	—	1	—	—	—	—	43
RAZEM	597	26	59	9	295	158	19	11	77	166	85	142	—	1644

*) Liczby oznaczają obie części wpłat — od przedsiębiorstw i robotników — razem.

SKŁADKI NA UBEZPIECZENIE OD NIESZCZĘŚLIWYCH WYPADKÓW, WPLĄCONE PRZEZ FABRYKI
ZWIĄZKOWE W ROKU 1931 (W TYSIĄCACH ZŁOTYCH).

Tablica № 18.

GRUPY ZAWODOWE	O D D Z I A Ł Y													RAZEM
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko- Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
I. Maszynowa	435	17	60	—	132	27	34	9	63	201	32	222	1050	2282
II. Maszyn i narz. roln. . .	—	7	1	6	—	1	8	4	—	22	—	—	—	49
III. Elektrotechniczna . . .	33	—	2	1	—	—	—	—	6	8	—	2	—	52
IV. Wag i wyr. precyz. . .	12	2	—	—	4	—	3	—	—	5	—	—	—	26
V. Odlewni	7	—	1	—	43	24	—	—	—	59	16	—	—	150
VI. Wyrobów kotlarskich . .	8	—	—	—	—	46	—	—	—	—	1	—	—	55
VII. Urządzeń zdrowotnych .	23	—	2	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	27
VIII. Wyrobów żelaznych . .	53	4	2	1	9	61	—	—	2	1	52	—	—	185
IX—X. Wyrobów metalowych .	48	—	11	—	75	9	—	1	—	—	8	—	—	152
XI. Drutu i gwoździ	15	—	1	1	—	16	—	—	—	—	—	—	—	33
RAZEM	634	30	80	9	263	184	45	14	72	296	110	224	1050	3011

Grupy	Suma podatku w tys. złotych		
	w r. 1929	w r. 1930	w r. 1931
1. Maszynowa	11 309	8 447	5 877
2. Wyrobów metalowych	3 300	2 668	2 143
3. Wyrobów żelaznych . .	2 582	1 790	1 124
4. Elektrotechniczna . .	1 096	1 353	926
5. Odlewni	1 302	2 173	579
6. Drutu i gwoździ . . .	762	606	508

7. Wag i wyrobów precyz.	256	240	268
8. Maszyn i narz. rolnicz.	1 224	1 070	211
9. Urządzeń zdrowot.	339	237	191
10. Wyrobów kotlarskich.	520	457	188

Wszystkie oddziały i grupy wykazały znaczny spadek, z wyjątkiem grupy fabryk wyrobów precyzyjnych, która osiągnęła niewielki wzrost wpłaconego podatku.

Tablica № 16 podaje sumy, wpłacone przez fabryki związkowe w r. 1931 do Kas Chorych tylko za robotników (bez pracowników) i obejmuje obie części wpłat, t. j. zarówno sumy przypadające od pracodawców, jak sumy przypadające od robotników. Sumy te wyniosły razem 7 038 000 złotych.

Tablica № 17 podaje sumy wpłat na Fundusz Bezrobocia za robotników; wyniosły one ogółem podług danych ankiety dorocznej Związku 1 644 000 złotych.

Składki na ubezpieczenie od nieszczęśliwych wypadków, wpłacone przez fabryki związkowe w roku 1931, wyniosły ogółem 3 011 000 złotych, jak wskazuje tablica № 18. Wreszcie składki na ubezpieczenie

emerytalne pracowników, podług liczb w tablicy № 19, wyniosły za ten sam okres 3 629 000 złotych.

W sumie ubezpieczenia społeczne (bez wydatków na Kasy Chorych za pracowników umysłowych) kosztowały fabryki związkowe w roku sprawozdawczym 15 332 000 zł, czyli znacznie więcej, aniżeli całość podatku przemysłowego od obrotu, którego suma w 1931 r. wynosiła 12 018 000 złotych. W 1930 r. te same ubezpieczenia społeczne kosztowały fabryki 21 413 000 zł, a podatek przemysłowy od obrotu był wpłacony w wysokości 19 601 000 zł. Z tego wynika, że wzrost bezrobocia w fabrykach przemysłu metalowego powoduje większy spadek podatku przemysłowego od obrotu, a tem bardziej i innych podatków, aniżeli kosztów ubezpieczeń społecznych.

SKŁADKI NA UBEZPIECZENIE EMERYTALNE PRACOWNIKÓW, WPŁACONE PRZEZ FABRYKI ZWIĄZKOWE W ROKU 1931 (W TYSIĄCACH ZŁOTYCH).

Tablica № 19.

GRUPY ZAWODOWE	O D D Z I A Ł Y													RAZEM
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliński	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko- Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
I. Maszynowa	797	16	88	—	122	45	23	16	131	213	56	198	400	2105
II. Maszyn i narz. roln. . .	—	10	1	16	—	1	16	5	—	48	—	—	—	95
III. Elektrotechniczna . . .	220	—	3	2	—	—	—	—	49	33	—	2	—	309
IV. Wag i wyr. precyz. . .	33	7	—	—	8	—	9	—	—	7	—	1	—	65
V. Odlewni	15	1	1	—	81	15	—	—	—	28	24	—	—	165
VI. Wyrobów kotlarskich . .	20	—	—	—	—	76	—	—	—	—	1	—	—	97
VII. Urządzeń zdrowotnych .	48	—	6	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	57
VIII. Wyrobów żelaznych . .	75	5	8	1	27	90	—	—	7	3	53	—	—	271
IX—X. Wyrobów metalowych .	239	—	12	—	99	16	—	3	—	2	28	—	—	399
XI. Drotu i gwoździ	29	—	1	3	1	38	—	—	2	—	—	—	—	74
RAZEM . . .	476	39	120	22	338	281	48	24	191	334	163	201	402	3639

II.

WALNE ZGROMADZENIA CZŁONKÓW P. Z. P. M. WYBORY WŁADZ ZWIĄZKU. POSIEDZENIA RADY.

W roku 1931 odbyły się dwa Walne Zgromadzenia członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych. Pierwsze z nich, jako doroczne Zwyczajne Walne Zgromadzenie, miało miejsce d. 14 czerwca w Warszawie w lokalu Związku przy ul. Traugutta 4, w dniu, w którym Związek zamknął 25-lecie swojego istnienia i wstąpił w nowy okres swej pracy. Zgromadzenie to, któremu przewodniczył prezes zarządu Sp. Akc. „Technika Gorzelnicza” p. inż. Józef Kączkowski, wysłuchało sprawozdania Rady z działalności Związku w r. 1930, zatwierdziło bilans na dzień 31 grudnia 1930 r. i dokonało wyborów uzupełniających w myśl artykułu 29 statutu. Drugim było Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie, odbyte również w Warszawie w tym-

że lokalu w d. 19 grudnia pod przewodnictwem dyrektora fabryki Sp. Akc. Rohn, Zieliński i S-ka, p. Stefana Skoczyńskiego i poświęcone rozpatrzeniu i zatwierdzeniu przedstawionych przez Radę projektów budżetu i planu działania Związku na rok następny 1932, a także zatwierdzeniu poprawek w statucie Związku, proponowanych przez Radę. Budżet Związku na rok 1932 w stosunku do budżetu roku poprzedniego został zmniejszony o sumę 31 000 złotych i uchwalony w wysokości 155 950 złotych, czyli z redukcją o 17%. Do redukcji tej, jak i w roku poprzednim, zmuszały: pogłębiający się kryzys gospodarczy, a z nim dalsze zmniejszenie się liczby robotników, zatrudnionych w fabrykach związkowych, obok tego zaś niezmienna wysokość składki członkowskiej, utrzymanej na poziomie dotychczasowym. W związku z redukcją strony dochodowej budżetu, uległy zmniejszeniu wszystkie pozycje wydatków Związku, a w ich

liczbie wynagrodzenia personelu, które po obniżeniu w r. 1931 o $7\frac{1}{2}\%$ zostały na rok 1932 zmniejszone o dalsze 10%. Zaproponowane przez Radę poprawki w statucie Związku uzyskały zatwierdzenie Walnego Zgromadzenia. Tu należy zanotować, że ponowny zapis P. Z. P. M. o statucie zmienionym w r. 1930 do rejestru Komisarjatu Rządu został skuteczny pod datą 10 lutego 1931 r. za № 1332. Rada P. Z. P. M. na rok 1931/32 po uzupełniających wyborach jej członków z d. 14 czerwca 1931 r. na miejsce ustępujących po trzyletniej kadencji (art. 41 statutu Związku) oraz po dokonaniu kooptacji (art. 40) 6-ciu członków, składa się z następujących osób, uszeregowanych według lat wyboru i z podaniem przy każdym z nazwisk członków Rady siedziby zakładów przemysłowych przez każdego z nich reprezentowanych.

Z wyborów 1929 r.

1. Bartelmuss Alfred — Bielsko;
2. Buzek Jerzy — Węgierska Góra;
3. Gieszyński Fryderyk — Suchedniów;
4. Iwanowski Jerzy — Pruszków i Poręba;
5. Jeziorański Jan — Warszawa;
6. ś. p. Kiedroń Józef — Królewska Huta;
7. Klarner Czesław — Starachowice i Katowice;
8. Kołodzki Lucjan — Grudziądz;
9. Mühsam Wiktor — Włocławek;
10. Samulski Seweryn — Poznań;
11. Wilde Herman — Łódź;
12. Woszczyński Wacław — Warszawa.

Z wyborów 1930 r.

13. Ambrożewicz Kazimierz — Warszawa;
14. Banachiewicz Ignacy — Zawiercie;
15. Djament Jakób — Radom;
16. Fachinetti Wacław — Poznań;
17. Kamiński Antoni — Modrzejów;
18. Landsberg Emil — Warszawa;
19. Mirowski Józef — Sosnowiec;
20. Okolski Stanisław Jan — Warszawa;
21. Ortwein Edward — Włochy pod Warszawą;
22. Rogowski Maciej — Sosnowiec;
23. Włodek Gustaw — Warszawa;
24. vacat.

Z wyborów 1931 r.

25. Czarliński Janusz — Grudziądz, Bydgoszcz i Chełmno;
26. Dunin-Ślepś Antoni — Gdańsk;
27. Hafner Ludwik — Lublin;
28. Meyerhold Tadeusz — Sosnowiec;
29. Myciński Lucjan — Zgoda (G. Śl.);
30. Przanowski Stefan — Warszawa i Głowno;
31. de Rosset Aleksander — Warszawa i Dąbrowa;
32. Skibiński Leon — Białogon;
33. Voellnagel Emil — Warszawa;
34. Weinschenck Teodor — Bielsko;
35. Weliński Juljan — Warszawa;
36. Zalewski Andrzej — Ostrowiec.

Z kooptacji.

37. Darowski Ludwik — Modrzejów;
38. Dyduch Ludwik — Kraków;
39. Komorowski Jerzy — Warszawa;
40. Rytel Zygmunt — Warszawa;
41. Słaboszewicz Antoni — Sosnowiec;
42. Wellisz Leopold — Chrzanów i Sosnowiec.

W skład Komisji Rewizyjnej wchodzi wybrani ponownie: pp. Tadeusz Blauth, Maksymilian Jankowski, Tadeusz Rapacki, Zygmunt Ślósarski i Stanisław Wierzbicki.

Jak dotąd, tak i w roku sprawozdawczym wybory członków Rady Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych dokonane zostały przez Walne Zgromadzenie pod egidą zasady, w myśl której reprezentacja w Radzie głównych ośrodków przemysłu metalowego na całym polskim obszarze celnym winna odpowiadać znaczeniu tych ośrodków pod względem ilości zatrudnionych robotników oraz uwzględniać różniczkowanie przemysłu metalowego na grupy zawodowe i skupienia terytorjalne.

Walne Zgromadzenie z d. 19 grudnia 1931 r. na skutek jednomyślnego wniosku Rady, dokonało wyboru b. pierwszego prezesa Rady Związku Stanisława ks. Lubomirskiego na godność honorowego członka Rady P. Z. P. M. Wybór ten, dokonany przez aklamację w roku 25-letniego jubileuszu Związku stał się wyrazem uznania, na jakie zasłużyła sobie działalność ks. Lubomirskiego dla dobra przemysłu metalowego w ciągu ubiegłej w roku sprawozdawczym 20-letniej Jego pracy na tem polu. Dnia 30 stycznia 1932 r. Zarząd Związku doręczył wybranemu pierwszemu honorowemu członkowi swej Rady odpowiedni dyplom, którego treść podana została w 6 numerze z r. 1932 tygodnika związkowego „Przemysł Metalowy”.

Władze P. Z. P. M. na rok 1931/32 zostały ukonstytuowane na posiedzeniu Rady w d. 18 grudnia 1931 r. odbytem pod przewodnictwem dotychczasowego jej prezesa p. Jana Jeziorańskiego. Wybory do Prezydium i Zarządu skutecznie w myśl zmienionych wymagań art. 43 statutu, przewidujących zwiększony do 10 osób skład Zarządu i 3 wiceprezesów, zamiast dotychczasowych dwóch. Prezydium i Zarząd, po wyrażeniu ustępującym organom podziękowania za umiejętne kierownictwo, powołano przez aklamację ponownie w składzie: prezes Rady i Zarządu p. inż. Jan Jeziorański (wybrany po raz ósmy), wiceprezesi — pp. inż. Janusz Czarliński i inż. Stanisław Jan Okolski (wybrani po raz siódmy) i członkowie Zarządu pp. Kazimierz Ambrożewicz i Stefan Przanowski, (obaj zasiadający w Zarządzie od pierwszych wyborów w r. 1920 po reorganizacji Związku) oraz pp. inż. Antoni Dunin i Seweryn Samulski, wybrani po raz czwarty. Ponadto również przez aklamację wybrani zostali do Zarządu: p. inż. Jerzy Buzek, jako III wiceprezes, oraz pp. Leopold Wellisz i inż. Gustaw Włodek, jako członkowie.

W roku sprawozdawczym zaszła zmiana na stanowisku dyrektora Związku na skutek rezygnacji p. prof. Maurycego Chorzewskiego ze swego urzędu, wniesionej z powodu obciążenia pracą profesorską w Wyższej Szkole Handlowej. Rada Związku, przyjmując powyższą rezygnację do wiadomości na posiedzeniu w dniu 3 marca, powzięła jednomyślnie uchwałę, wyrażającą uznanie dla zasług, położonych dla Związku przez prof. Chorzewskiego oraz podziękowanie za jego pracę wraz z zadowoleniem z powodu zachowania przezeń dalszej łączności i współpracy ze Związkiem na stanowiskach redaktora „Przemysłu Metalowego” oraz doradcy ekonomicznego Związku. Dyrektorem Związku na skutek uchwały Zarządu, zatwierdzonej przez Radę został dotychczasowy wicedyrektor p. inż. Kazimierz Pichelski.

Rada P. Z. P. M. w ciągu roku 1931 odbyła 10 posiedzeń, z których 4 zwyczajne i 6 nadzwyczajnych. — Posiedzenia zwyczajne w sprawach bieżących, połączone ze sprawozdaniami członków Rady o stanie zrzeszonego przemysłu metalowego w poszczególnych jego działach i okręgach odbyły się w dniach 3 marca, 8 maja, 21 września i 18 grudnia.

Z sześciu posiedzeń nadzwyczajnych Rady cztery, odbyte w dniach 6 lutego, 17 i 31 marca oraz 14 kwietnia z udziałem rzeczoznawców w dziedzinie naukowej organizacji pracy, były poświęcone specjalnie sprawom samopomocy przemysłu metalowego w związku z przeżywanym kryzysem, a w szczególności — przedyskutowaniu referatów, opracowanych na ten temat przez niektórych członków Rady (patrz broszura „Samopomoc“ wydana nakładem Związku) i powzięciu uchwał, zmierzających do praktycznego zastosowania przyjętych tez. Przedmiot obrad dwóch pozostałych posiedzeń nadzwyczajnych stanowiły: posiedzenia z d. 13 czerwca — sprawy obchodu jubileuszowego Związku w d. 14 czerwca oraz porządku dziennego Walnego Zgromadzenia z tejże daty, i posiedzenia z d. 13 października — rozpatrzenie i zdecydowanie udziału przemysłu metalowego w akcji Naczelnego Komitetu do Spraw Bezrobocia, wdrożonej przez Rząd.

Przeciętny udział członków Rady w jej posiedzeniach wynosił 17 osób, przekraczał przeto wyżej niż dwukrotnie statutowe minimum 7 członków. W posiedzeniach Rady oprócz jej członków brali udział przedstawiciele Oddziałów Związku, a mianowicie: Radomsko - Kieleckiego, Sosnowiecko - Dąbrowskiego i Cieszyńskiego.

W ciągu roku 1931 Rada przyjęła w poczet członków Związku 8 fabryk; zostały wykreślone z listy członków 3 fabryki na własne żądanie, a na skutek uchwały Walnego Zgromadzenia wykreślono 18 fabryk za niepłacenie składek członkowskich. Tym sposobem ilość członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, która z początkiem 1931 roku wynosiła 320, w końcu tego roku spadła do liczby 307 fabryk. Z tej liczby 20 fabryk, zalegających z opłatą składek za 2 lata i więcej decyzyją Walnego Zgromadzenia z dn. 19 grudnia zostało zawieszonych w prawach członków do następnego Walnego Zgromadzenia.

Z grona przedstawicieli zrzeszonych w Związku fabryk ubył w roku sprawozdawczym ś. p. Ludwik Brauman naczelny dyrektor i członek Zarządu Sp. Akc. Warszawskiej Fabryki Masowych Wyrobów Blaszanych „Tłocznia“, zmarły d. 11 września 1931 r. Będąc pionierem nowego działu produkcji w Polsce (opakowania blaszane), zmarły święcił w 1930 r. 50-letni jubileusz swej pracy na stworzonej przez siebie placówce. Działalność przemysłową i społeczną ś. p. Braumana scharakteryzował w ciepłym, pośmiertnym wspomnieniu tygodnik związkowy „Przemysł Metalowy“ w swoim 38 numerze.

Zarząd Związku, w składzie jak wyżej podany, miał w roku sprawozdawczym 15 posiedzeń, które zwoływane były przed każdym z posiedzeń Rady, celem przygotowania spraw, wnoszonych na Radę i oprócz tego w tych wszystkich wypadkach, gdy zachodziła potrzeba powzięcia postanowień w sprawach pilnych lub takich, do których rozstrzygnięcia wystarczała kompetencja Zarządu. Zakres tej ostatniej sprezykowała uchwała Rady z dn. 18 grudnia 1931 roku mocą której:

Na zasadzie art. 46 b. Statutu Rada, zachowując za sobą uprawnienia naczelnego organu Związku, przelała na Zarząd następujące kompetencje, wymienione w art. 44:

- 1) wykonywanie uchwał Walnych Zgromadzeń i Rady;
- 2) nadzór bezpośredni nad budżetem Związku, realizację budżetu i opracowanie bilansu;
- 3) wybór kandydata na dyrektora;
- 4) angażowanie i zwalnianie wszystkich urzędników związkowych;
- 5) ułożenie sprawozdania rocznego;
- 6) prowadzenie spraw Związku w sądach i urzędach i wydawanie plenipotencji do prowadzenia spraw;
- 7) załatwianie bieżących spraw Związku;
- 8) reprezentowanie Związku na zewnątrz.

III.

DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZKU.

W dobie kryzysu i wobec coraz bardziej pogłębiającej się depresji gospodarczej, uwaga Związku w pierwszej mierze zwrócona być musiała na odwrócenie zawisłej nad przemysłem groźby ruiny i na sposoby, wiodące ku przetrwaniu niezwykle ciężkiego w życiu gospodarczym okresu. Słabnące tętno tego życia powodowało, że trudności prowadzenia i finansowania działalności przemysłowej, zarówno pod względem zakresu jak i natężenia, w miarę trwającej depresji potęgowały się w sposób coraz bardziej groźny. Pauperyzacja rolnictwa i zmniejszona siła nabywcza reszty ludności, ograniczenie inwestycji rządowych i komunalnych, wreszcie zastój budowlany wywoływały katastrofalne kurczenie się rynku wewnętrznego. Trwająca ciasnota na rynku pieniężnym wraz z zastojem w handlu powodowały słabą wypłacalność klientów, a zwiększająca się ilość nadzorów sądowych i upadłości wyrzywała z obrotu coraz nowe sumy, uszczuplając dotkliwie i bez tego niewystarczające środki obrotowe przedsiębiorstw. Gdy obok tego na skutek zwężenia produkcji następowało podrożenie kosztów wytwórczych na sztukę wyrobu, to konkurencja wewnętrzna i zagraniczna w walce o zbyt wyrobów zaostrzała się coraz więcej i poczęła przybierać niezdrowe już formy, prowadzące do zgubnego naruszania substancji majątkowej wytwórców. Wysokie obciążenia przemysłu świadczeniami socjalnymi stanowiły w tych warunkach czynnik niepomyślny tem większej wagi w kalkulacji cen wyrobów przemysłowych.

Akcja na tem tle naczelných organów P. Z. P. M. zwrócona była w okresie sprawozdawczym w dwóch kierunkach, a mianowicie: 1) w kierunku skłonienia władz gospodarczych do zarządzeń, uwzględniających najbardziej istotne potrzeby przemysłu metalowego pod względem podtrzymania i słabnących jego funkcji i 2) w kierunku szukania w łonie samego przemysłu środków, które w drodze własnej samopomocy mogłyby się przyczynić do wzmocnienia podstaw jego działalności.

Do działań pierwszej kategorii należało wystąpienie Związku z memorjałem do nowego Ministra Przemysłu i Handlu p. A. Prystora, złożonym przez Prezydium i Zarząd Związku na dłuższej audjencji u p. Ministra w d. 2 kwietnia i zawierającym postulaty zrzeszonego przemysłu metalowego, mogące ułatwić przetrwanie kryzysu.

Postulaty te wskazywały na konieczność:

1) udzielenia zamówień rządowych fabrykom prywatnym i zasilenia środków obrotowych tych fabryk zaliczkami na zamówione dostawy;

2) przestrzegania zasady, aby fabryki państwowe nie stwarzały konkurencji fabrykom prywatnym;

3) skasowania przetargów nieograniczonych dla dostaw, wymagających kwalifikacji technicznych ze strony dostawcy, oraz zakazu następnego przeprowadzania przetargów ustnych;

4) terminowego regulowania należności za dostawy i nieprzewlekania wypłat pod różnymi pretekstami;

5) zakazu sprowadzania z zagranicy przez instytucje państwowe, samorządowe i inne takich wyrobów, które są lub mogą być wyrabiane w kraju;

6) doraźnego wzmocnienia ochrony celnej dla najbardziej zagrożonych i atakowanych przez zagraniczną konkurencję gałęzi produkcji krajowej;

7) zaniechanie propagandy w kierunku doraźnej zniżki cen wyrobów, lecz podjęcie natomiast zorganizowanej akcji w kierunku analizy poszczególnych składników kosztów produkcji i zrealizowanie sposobów obniżenia tych składników;

8) pobudzenia i popierania inicjatywy prywatnej w działalności gospodarczej.

Analogiczne lub podobne memorjały zostały złożone przez Zarząd Związku na udzielonych posłuchaniach: d. 21 kwietnia p. Ministrowi Komunikacji inż. A. Kühnowi i 10 listopada nowemu kierownikowi departamentu przemysłowego w Ministerstwie Przemysłu i Handlu p. majorowi M. Kandłowi. Z innych działań z tejże dziedziny wymienić należy wydanie przez Związek opinii o projekcie memorjału Warszawskiej Izby Przemysłowo-Handlowej w sprawie przepisów, dotyczących robót i dostaw rządowych.

Działania drugiej kategorii to jest w kierunku samopomocy polegały na: 1) ustaleniu przez Radę Związku szeregu konkretnych tematów z dziedziny zagadnień, nadających się do rozważenia w związku z postanowionym zadaniem podtrzymania wspólnymi siłami działalności przemysłowej w dobie kryzysu; 2) opracowaniu tych tematów przez wybranych lub zgłaszających się członków Rady; 3) przedyskutowaniu dostarczonych referatów w szeregu specjalnych posiedzeń Rady i wreszcie 4) stopniowym realizowaniu przez Związek przyjętych postulatów.

Referaty, o których mowa, obejmowały następujące zagadnienia:

1) Ceny wyrobów przemysłu metalowego — S. J. Okolski;

2) Obniżenie kosztów własnych (stworzenie poradni) — Z. Rytel, J. Komorowski, P. Drzewiecki;

3) Propaganda i ulepszenie organizacji zbytu — S. J. Okolski;

4) Normalizacja w zsyndykalizowanych gałęziach — P. Drzewiecki, J. Komorowski, Z. Rytel;

5) Podjęcie przez zorganizowane gałęzie przemysłu metalowego większych robót dla rządu lub samorządu i sfinansowanie tych robót — J. Komorowski, G. Włodek, A. Dunin;

6) Akcja grupowa w celu rozwinięcia wywozu wyrobów metalowych — J. Czarliński;

7) Nowa emisja listów zastawnych Towarzystwa Kredytowego Przemysłu Polskiego;

8) Syndykaty w polskim przemyśle metalowym — Leopold Wellisz, Stanisław Jan Okolski.

Treść odnośnych referatów podana została w broszurze, wydanej nakładem Związku p. t. „Samopomoc P. Z. P. M.,” jako odbitka z „Przemysłu Metalowego” (rocznik 1931).

Z szeregu powyższych zagadnień, jako zasługujące w pierwszym rzędzie na zrealizowanie dotyczących ich postulatów zostały zakwalifikowane sprawy racjonalizacji produkcji oraz kartelizacji poszczególnych jej gałęzi. Został opracowany i zatwierdzony regulamin grup współpracy w dziedzinie racjonalizacji produkcji i utworzona pierwsza grupa, skupiająca 10 stowarzyszonych fabryk, której pierwszą czynnością było opracowanie organizacji magazynów fabrycznych.

Nigdy nie będzie za wiele przypominać o tem, jak pierwszorzędne znaczenie posiada racjonalizacja produkcji dla rozwoju, a nawet bytu warsztatów pracy przemysłowej. Pod groźbą zguby niewolno już im dzisiaj pozwalać sobie na luksus marnotrawstwa czasu i środków w gospodarce prymitywnej. Przeciwnie należy wyteżyć jak najusilniejsze starania, by w drodze najdalej posuniętej racjonalnej ekonomii w organizacji produkcji wyzyskać wszelkie możliwości wytwarzania tanio, a dobrze i stanąć tym sposobem na wysokości wymagań czasu i współzawodnictwa. Wszelka w tym kierunku dalsza inicjatywa oraz koordynacja doświadczeń i wysiłków na terenie P. Z. P. M., jako najbardziej celowa i owocna jest zewszecmiar wskazana. Spotka ona zawsze u władz naczelnych Związku jak najżywsze poparcie i współdziałanie.

Do spraw kartelizacji powołana została komisja kartelowa, której zadaniem jest inicjatywa i pomoc w doprowadzaniu do skutku porozumień w poszczególnych gałęziach produkcji. Przewodniczącym komisji został członek Rady p. L. Wellisz, jej członkami pp.: J. Jeziorański, C. Klarnier, J. Komorowski, J. Mirowski, S. J. Okolski i G. Włodek.

Przy współdziałaniu tej komisji w roku sprawozdawczym utworzone zostały dwa syndykaty, pierwszy — Maszyn Rolniczych p. f. „Centralne Biuro Sprzedaży Maszyn i Narzędzi Rolniczych”, podpisany d. 21 października na przeciąg 5 lat i obejmujący 6 największych wytwórni tego działu i drugi — odlewów ogrzewalnych p. f. „Syndykat Odlewni Radjatorów” (SOR), skupiający 6 najpoważniejszych wytwórni odlewów ogrzewalnych, którego umowa została zawarta na okres trzyletni i podpisana ostatecznie d. 4 lutego 1932 r. Ten ostatni syndykat powstał na miejsce zlikwidowanego w październiku 1930 r. Centralnego Biura Odlewów Ogrzewalnych (Cebeo). Oprócz tego w ciągu 1931 r. d. 8 sierpnia odrodził się w nowej postaci syndykat odlewni p. f. „Syndykat Odlewni i Emaljni Żeliwa”, powstały na miejsce zlikwidowanej z końcem roku 1930 Centrali Handlowej Odlewni Żeliwa. Jedno- czy on 8 wytwórni, reprezentujących większość polskiej produkcji tego działu i obejmuje sprzedaż następujących wyrobów: 1) wanny, 2) sanitarja emalji pudrowanej, 3) rury i kształtki zlewowe i kanalizacyjne i 4) rury wodociągowe leżąco-lane.

Z liczby 16-tu wymienionych w roczniku X porozumień i konwencyj w różnych działach produkcji fabryk, zrzeszonych w P. Z. P. M. trzy uległy likwidacji, a mianowicie: 1) Centralne biuro sprzedaży polskich fabryk gwoździ i drutu, 2) Centrala odlewni żeliwa i 3) Centralne biuro sprzedaży odlewów ogrzewalnych (Cebeo). Ponieważ miejsce zlikwidowanych zajęły trzy wspomniane nowe organizacje, przeto liczba porozumień czynnych w r. 1930 w roku spra-

wodzawczym nie uległa zmianie. Przyczyny, pobudzające przemysł do szukania w porozumieniach ratunku przeciwko zgubnym skutkom niezdrowej konkurencji nie tylko że nie straciły swej aktualności, lecz przeciwnie w miarę pogłębiania się kryzysu zyskały na sile. Kartelizacja przemysłu wysunęła się jako najbardziej skuteczny sposób ujęcia produkcji w pewne ustabilizowane normy i wzmocnienia konsolidacji przemysłu w jego walce o przetrwanie kryzysu. To też w przemyśle metalowym odradzanie się porozumień zlikwidowanych i tworzenie nowych postępuje w dalszym ciągu i naprz. odrodzenie na nowo syndykatu fabryk drutu i gwoździ, po smutnych doświadczeniach działania luzem w okresie polikwidacyjnym jego poprzednika jest w chwili, gdy to piszemy (kwiecień 1932), kwestją najbliższej przyszłości.

Do liczby zagadnień, które się wysunęły w ciągu roku 1931 na czoło zainteresowań szerokich kół gospodarczych, a w ich liczbie i przemyśle metalowego, należało rzucone przez nowego Ministra Przemysłu i Handlu p. A. Prystora hasło obniżki cen artykułów przemysłowych. Będąc wyrazem usiłowań w kierunku znalezienia sposobów uzdrowienia naszego życia gospodarczego, stawiało ono sobie za cel zmniejszenie tą drogą rozpiętości t. z. „nożyc“, czyli różnicy pomiędzy poziomami cen płodów rolniczych z jednej, a wyrobów przemysłowych z drugiej strony. Przemysł metalowy zrzeszony w P. Z. P. M. poddał tę sprawę lojalnemu i gruntownemu rozważeniu zarówno na specjalnych zebraniach swoich członków, jak i w łonie Rady i Zarządu Związku, przyczem zostały wysłuchane i przedyskutowane referaty: 1) członka Rady p. senatora inż. Jerzego Iwanowskiego i 2) wiceprezesa Rady inż. S. J. Okolskiego. Wynikiem tych rozważań, które drogą naturalną musiały doprowadzić do analizy pojedynczych składników kosztu własnego wytwórczości metalowej i do oparcia na rezultatach tej analizy zajętego w danej kwestji stanowiska, był punkt memorjału, złożonego panu Ministrowi Przemysłu i Handlu, w którym to punkcie Związek wypowiedział się za koniecznością „zaniechania propagandy w kierunku doraźnej niżki cen wyrobów, a podjęcia natomiast zorganizowanej akcji w kierunku analizy poszczególnych kosztów produkcji oraz wymiany i zrealizowania sposobów obniżenia tych składników. W trakcie rozważań, o których wyżej mowa, stwierdzono, że automatyczna nakazana zgóry niżka cen jest niemożliwa, a w szczególności nie jest już aktualna w przemyśle metalowym przetwórczym, w którym w ciągu dwóch ostatnich lat nastąpiła naturalna niżka cen w wysokości 5 do 25%, spowodowana przyczynami koniunkturalnymi, a także postępem w racjonalizacji produkcji.

Uwaga P. Z. P. M. w okresie sprawozdawczym poświęcona była jeszcze jednej sprawie natury ogólnej. Była nią sprawa zwalczania bezrobocia lub łagodzenia jego skutków w drodze akcji Naczelnego Komitetu do Spraw Bezrobocia przy Prezesie Rady Ministrów, powołanego do działania uchwałą Rady Ministrów z dnia 26 sierpnia 1931 r. Zamierzenia rządowe, dotyczące zwalczania bezrobocia, zostały wszechstronnie rozważone na posiedzeniu Rady Związku z dnia 21 września na podstawie uprzednio przygotowanych referatów członków Rady i biura Związku. W dyskusji zostały ustalone tezy przemysłu metalowego, odnoszące się do projektowanych metod tej doraźnej walki z bezrobociem i rozpatrujące te ostatnie

z punktu widzenia ich celowości i wykonalności. Tezy te dotyczyły: ograniczenia ilości godzin pracy dziennej zakładów przemysłowych lub ilości dni pracy w tygodniu na korzyść zwiększenia ilości zatrudnionych, ograniczenia pracy młodocianych na rzecz zwyczajeli rodzin, sprawy urlopów robotniczych i t. zw. angielskich sobót. Zastrzeżono się przedewszystkiem przeciwko stosowaniu sposobów, mogących spowodować zwiększenie kosztów produkcji, a z niem wyrzecz skutek wprost przeciwny zamierzonemu. Wskazano zarazem na potrzebę przystosowania urlopów robotniczych na czas kryzysu do zmienionych warunków, jak również na potrzebę zawieszenia na ten czas sobót angielskich. Wyrażono przytem pogląd, że projektowane zarządzenia mogą zdaniem Związku tylko w nieznacznej mierze przyczynić się do chwilowego złagodzenia społecznego niebezpieczeństwa bezrobocia oraz, że natomiast istotną pomoc może okazać akcja filantropijna i charytatywna, w której P. Z. P. M. chętnie weźmie udział i zwróci się do swoich członków z wezwaniem do poparcia usiłowań Naczelnego Komitetu. Wspomniane tezy zostały przedstawione Naczelnemu Komitetowi do spraw bezrobocia, zaś do członków Związku wystosowana została właściwa odezwa, na skutek której szereg fabryk związkowych wnosi do kasy Komitetu lub do kas komitetów wojewódzkich kwoty samoopodatkowania na rzecz bezrobotnych na przeciąg 6 miesięcy od siebie i swoich urzędników. To samo czyni i Związek.

Jubileusz 25-lecia Związku. Dalsze szczegóły działalności P. Z. P. M. poprzedzić należy sprawozdaniem z przebiegu uroczystości związkowej, przypadającej 14 czerwca 1931 r., którą był jubileusz 25-lecia Związku.

Audjencja u Pana Prezydenta Rzeczypospolitej. Z okazji 25-lecia delegacja P. Z. P. M. uzyskała w dn. 18 czerwca audjencję u Pana Prezydenta Rzeczypospolitej. P. Prezes J. Jeziorański złożył Panu Prezydentowi podziękowanie w imieniu Związku za zaszczytne odznaczenie złotemi krzyżami zasługi sześciu jubilatów-organizatorów Związku oraz prosił o przyjęcie ozdobnego egzemplarza wydanej przez Związek broszury p. t. „XXV-lecie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych“. Pan Prezydent broszurę łaskawie przyjął i zaszczycił członków przydługą rozmową.

Obchód jubileuszu XXV-lecia P. Z. P. M. odbył się w Warszawie, w niedzielę, dnia 14 czerwca, w dniu, w którym upłynęło 25 lat od chwili, kiedy za czasów niewieli szczupłe grono warszawskich przemysłowców metalowych dało początek zrzeszeniu pod nazwą „Związek Zawodowy Przemysłu Metalowego Królestwa Polskiego“, będącemu kolebką dzisiejszej organizacji P. Z. P. M. rozciągającej się już na cały obszar zjednoczonych w Rzeczypospolitej ziem polskich.

Uroczystość jubileuszową rozpoczęto nabożeństwem w kościele św. Krzyża, po którym odbyły się przewidziane w dalszym programie obchodu: 1) walne zgromadzenie członków P. Z. P. M. w lokalu Związku przy ul. Traugutta 4, 2) uroczysta akademja jubileuszowa w wielkiej sali Stowarzyszenia Techników Polskich przy ul. Czackiego 3/5 i wreszcie 3) bankiet w salo-
nach Resursy Kupieckiej.

Kulminacyjnym punktem obchodu stała się uroczysta akademja w Stowarzyszeniu Techników. Zgromadziła ona liczny, wypełniający po brzegi wielką salę lokalu, zastęp zaproszonych przedstawicieli władz, instytucyj społecznych i gospodarczych oraz gości

i przybyłych ze wszystkich stron kraju członków Związku. Otworzył akademję stosownem przemówieniem oraz powitaniem przybyłych prezes Rady i Zarządu p. inż. Jan Jeziorański. Obok niego przy stole przydzielalnym zajęli miejsce obecni na zebraniu członkowie Zarządu P. Z. P. M. pp. S. J. Okolski, K. Ambrożewicz i A. Dunin oraz dyrektor Związku p. K. Pichelski. Z opisu szczegółowego przebiegu uroczystości, podającego treść przemówień, wygłoszonych na akademji i bankiecie i pomieszczonego w numerze 25 tygodnika związkowego „Przemysł Metalowy”, przytaczamy następujący ustęp, charakteryzujący w zwięzłych słowach znaczenie odbytej uroczystości i wrażenia przez jej uczestników wyniesione.

„Uroczystość jubileuszowa XXV-lecia Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych zamieniła się w piękną manifestację sił przemysłu metalowego i była świadectwem rezultatów, jakie w ostatnim ćwierćwieczu, a zwłaszcza w latach Niepodległości, osiągnął polski przemysł metalowy na wszystkich polach swej działalności. Ze wszystkich przemówień, jakie z okazji jubileuszu zostały wygłoszone płynęło głębokie i szczerze uznanie dla działalności Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, jako pierwszej organizacji zawodowej przemysłowców, która założona przed 25 laty przez nieliczne grono entuzjastów przekształciła się w ciągu tego czasu w wielkie skupienie kilkuset najpoważniejszych przedsiębiorstw metalowych, zajmując jedno z czołowych miejsc pośród organizacji zawodowych polskiego przemysłu. Stanowi ona dziś centralną reprezentację przemysłu metalowego, odznaczając się nie tylko dbałością o interesy swoich członków, ale i głębokiem zrozumieniem interesu ogólnopństwowego i stałą troską o wytworzenie takiej linii rozwojowej dla reprezentowanego przez siebie przemysłu, która pokrywałaby się z linią rozwojową organizmu państwowego“.

Podczas akademji jubileuszowej nastąpiło doręczenie przez p. wiceministra Kożuchowskiego odznaczonym jubilatów P. Z. P. M. dyplomów na przyznane im przez p. Prezydenta Rzeczypospolitej Złote Krzyże Zasługi z tytułu położonych przez jubilatów zasług na polu organizacji przemysłu. Dyplomy takie otrzymali pp. Jerzy Brusendorf, Wład. Gostyński, Jul. Henneberg, Stéf. Zieliński, Gust. Wojciechowski i Stan. Wierzbicki. Akademia zakończyła się uroczystością wręczenia przez Prezesa Rady p. J. Jeziorańskiego ozdobnych plakiet pamiątkowych 19 fabrykom, które pozostawały członkami Związku od chwili jego powstania oraz srebrnych żetonów działaczom na polu przemysłu, którzy przed 25 laty byli założycielami P. Z. P. M. w jego pierwszej postaci organizacyjnej. Żetony takie oprócz 6 wyżej wymienionych jubilatów, odznaczonych Krzyżami Zasługi, otrzymali pp. Kazimierz Ambrożewicz, Edward Geisler, Stanisław Młodzianowski, Bernard Muszyński, Edward Ortwein, Jan Patzer, Gustaw Potworowski, Gustaw Adolf Rothert, Kazimierz Szwece.

Zarys historyczny powstania Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych i obraz jego działalności w ciągu ćwierćwiecza zostały ujęte w broszurze, skreślonej przez inż. Wł. Jankowskiego, ozdobionej ilustracjami i wydanej z okazji 25-lecia nakładem Związku. Broszura ta była rozdawana uczestnikom obchodu i została rozesłana członkom Związku. Prezydium Związku otrzymało w dniu jubileuszowym z górą 100 telegramów i listów gratulacyjnych w związku z obchodzoną uroczystością.

Taką była zewnętrzna strona obchodu. Kryła ona w sobie jednakże głębszą i krzepiącą treść wewnętrzną. Było nią przypomnienie i zadokumentowanie prawdy, że wytrwałe skoordynowane działanie w zespolone jest jedyną drogą, która może zapewnić pomyślne wyniki prowadzonej akcji. Takiemu działaniu zawdzięczał polski przemysł metalowy łatwiejsze przetrwanie i wybrnięcie z niezmiernie trudnych niemal katastrofalnych okresów w swej historii ostatniego 25-lecia, przy jego też pomocy zdoła on przewyciężyć te trudności, które chwila bieżąca przed nim spiętrzyła, jak i rozwiązać te zadania, które w przeżywanym przełomowym okresie przed nim stanąć mogą.

Poza omówionemi wyżej sprawami ogólnej natury, działalność P. Z. P. M. prowadzona była w szeregu poszczególnych programowych dziedzin i kształtowała się w okresie sprawozdawczym, jak następuje:

Sprawy zawodowe i organizacyjne. Organizacja grup zawodowych poczyniła w roku 1931 dalsze postępy, w obrębie bowiem 11 zasadniczych grup zawodowych Związku powstały w ciągu roku 4 nowe grupy specjalne (podgrupy), a mianowicie: 1) grupa producentów mebli żelaznych i metalowych — przewodniczący p. dyrektor Stanisław Młodzianowski z Warszawy 2) grupa fabryk pilników — przewodniczący p. dyrektor Tadeusz Meyerhold z Sosnowca, 3) grupa fabryk opakowań blaszanych — przewodniczący p. dyrektor Adam Łakociński z Krakowa i 4) grupa producentów lin stalowych — przewodniczący p. Stanisław Szczygielski z Warszawy. Grupy te tworzyły się pod naciskiem koniunktur kryzysowych i na skutek potrzeby ochrony interesów zawodowych grup, zagrożonych przez konkurencję zagraniczną, przez niezdrowe objawy konkurencji wewnętrznej lub z powodu niedomagań organizacyjnych produkcji naprzykład braku normalizacji wyrobów i półproduktów. Niektóre z grup doprowadziły w swem łonie do porozumień w sprawie sprzedaży wyrobów celem przeciwdziałania chaotycznej i rujnącej konkurencji wewnętrznej. Odbył się szereg posiedzeń organizacyjnych i dyskusyjnych pomienionych grup, a także posiedzeń w sprawach bieżących grup: fabryk karoseryj i fabryk maszyn rolniczych. Oprócz tego z inicjatywy lub przy współdziałaniu Związku zwoływane były doraźne zebrania przedstawicieli fabryk różnych gałęzi produkcji dla omówienia aktualnych spraw bieżących, zawarcia konwencji lub porozumień co do warunków sprzedaży, uwzględnienia stanowiska w sprawach celnych i w innych kwestjach. Zebrania takie odbyli przedstawiciele: producentów siatek drucianych, odlewni, fabryk kotłów parowych, gwoździ tapicerskich, drutu i wyrobów z drutu, a także fabryk wyrobów platerowanych.

W styczniu odbył się w Warszawie w lokalu Związku zjazd przedstawicieli fabryk rowerów i ich części, na którym został załatwiony szereg spraw pierwszorzędного znaczenia dla przemysłu rowerowego w Polsce. Między innymi został ustalony minimalny cennik na szereg części rowerowych, wyrabianych przez fabryki krajowe.

W dniach 9, 10 i 11 maja miał miejsce I zjazd odlewników polskich, zorganizowany przez Koło Odlewników przy Stowarzyszeniu Techników Polskich wspólnie z grupą V Odlewni P. Z. P. M. Żywy udział

w pracach zjazdu wzięła pokrewna organizacja czeskiego przemysłu odlewniczego (C. O. S. S.) w osobie jej prezesa prof. dr. Pisek'a, rektora politechniki w Brnie. Zjazd zgromadził przeszło 80 fachowców tej gałęzi przemysłu ze wszystkich stron Polski. Wygłoszono na nim przeszło 20 referatów, dotyczących tak technicznej jak i gospodarczej strony odlewnictwa polskiego. Powzięte przez zjazd rezolucje i uchwały dotyczyły spraw: zastąpienia importowanego koksu odlewniczego koksem krajowym, znormalizowania klasyfikacji braków odlewniczych, zbadania złóż piasku formierskiego w Polsce, ujednostajnienia metod kalkulacji kosztów własnych w odlewniach, wreszcie utworzenia Rady Naczelnej Szkolnictwa Zawodowego. Następnym zjazdem odbędzie się w roku 1932.

Celem pozyskania materiałów do rozszerzenia statystyki związkowej podjęte zostały przez Związek starania w Głównym Urzędzie Statystycznym o możliwość korzystania z kwestionariuszy tegoż w sprawie zarobków robotniczych. W wyniku starań kwestionariusze rozesłane są przez G. U. S. w 3 egzemplarzach, z których jeden użyty zostaje przez fabryki stowarzyszone do nadsyłania Związkowi danych, dotyczących wspomnianych zarobków.

Ochronę interesów przemysłu metalowego na drodze wystąpień do Władz i Urzędów miały na celu następujące działania Związku:

Opracowanie przez biuro Związku na żądanie Ministerstwa Skarbu alfabetycznego spisu narzędzi rzemieślniczych z 8 tomami wyjaśniających rysunków z dołączeniem oddzielnych fotografii i rysunków narzędzi, wytwarzanych w kraju, celem zastosowania takiego sposobu taryfikacji celnej narzędzi, któryby lepiej niż dotąd zabezpieczył interesy odnośnej gałęzi produkcji krajowej.

Udział przedstawiciela Związku w konferencji w Ministerstwie Oświecenia Publicznego w sprawie reorganizacji szkół technicznych.

Wystąpienie do Prezesa Naczelnego Komitetu do Spraw Bezrobocia za wskazaniem ujemnych konsekwencji zastępowania załóg robotniczych, pracujących normalnie przez zwiększoną ilość robotników w mniejszej ilości godzin pracy.

Zwrócenie się do Szefa Korpusu Ochrony Pogranicza o zanulowanie ustnego przetargu na drut telegraficzny.

Złożenie do Ministerstwa Przemysłu i Handlu wspólnie ze Związkiem Polskich Hut Żelaznych memoriału w sprawie wydania Stoczni Gdańskiej zamówienia na projektowane statki dla przedsiębiorstwa „Żegluga Polska“.

Zwrócenie się do Centralnego Związku P. P. G. H. i F. z prośbą o wystąpienie z apelem o powstrzymanie produkcji warsztatów szkolnych, więziennych i t. p. na potrzeby rynku.

Wystąpienia w szeregu wypadków z protestami do właściwych władz przeciwko oddawaniu zagranicę zamówień lub zakupywaniu przez instytucje rządowe i komunalne przedmiotów wyrabianych w kraju.

Założenie wspólne ze Związkiem Polskich Hut Żelaznych protestu przeciwko opinii rzeczoznawców Warszawskiej Izby Przemysłowo-Handlowej, że obecnie nie jest możliwa w kraju racjonalna produkcja dźwigów osobowych.

Wystąpienie do Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie przeciwdziałania importowi urządzeń napę-

dowych oraz w takiejże sprawie narzędzi chirurgicznych, wyrabianych w kraju.

Złożenie memoriału Centralnemu Związkowi P. P. G. H. i F. w sprawie niedomagań i trudności w stosunkach gospodarczych polsko-gdańskich, w oparciu się na materiałach, dostarczonych przez stowarzyszone fabryki.

Sprawy celne. Istniejący w Związku od szeregu lat specjalny jego referat do spraw celnych prowadził w roku sprawozdawczym wyłożoną pracę w objętej przez siebie dziedzinie, na którą jak i w latach poprzednich zwrócona była jak najbaczniejsza uwaga Związku. Prace Związku w omawianym zakresie obejmowały: 1) nader czynny udział w kończącym się cyklu prac nad nową taryfą celną, 2) starania, podejmowane celem uzyskania doraźnych zmian w obowiązującej taryfie celnej w kierunku wzmocnienia ochrony celnej na wyroby tych gałęzi przemysłu metalowego, które w dobie kryzysu odczuwały groźny nacisk konkurencji zagranicznej i niedostateczność dotychczasowej ochrony celnej, 3) zabiegi o przyznanie zwrotu cła za surowce, zużyte do produkcji wyrobów metalowych przy wywozie tych ostatnich zagranicę, wreszcie 4) współpracę z władzami państwowymi w wypadkach prowadzenia rokowań z obcymi państwami co do ustępstw konwencyjnych w zawieranych lub poddawanych rewizji traktatach handlowych, a to w drodze opinjowania o dopuszczalnej, z punktu widzenia krajowej produkcji metalowej, wysokości tych ustępstw.

Działania na każdym z pomienionych odcinków kształtowały się w okresie sprawozdawczym, jak następuje:

Nowa taryfa celna. W kwietniu wyszła w druku, wydanym przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu, pierwsza część projektu nowej taryfy celnej, obejmująca działy rolnictwa i przemysłu chemicznego i będąca wynikiem prac uzgadniających Komisji Międzypaństwowej nad złożonemi jej projektami dwóch właściwych fachowych komisji gospodarczych. Ministerstwo Przemysłu i Handlu przekazało pomienioną część projektu Izbowi Przemysłowo-Handlowym i Izbowi Rolniczym do zaopiniowania. Prace opiniodawcze zostały skoncentrowane w Związku Izby, który na posiedzeniu w d. 25 kwietnia, odbytem w Poznaniu, ustalił plan swych prac, dokonał rozdziału materiału pomiędzy poszczególne Izby i zaprosił na przewodniczącego wybranej Międzyzbowej Komisji Celnej p. S. J. Okolskiego, wiceprezesa Rady P. Z. P. M. Prace Komisji Międzyzbowej przebiegały pod kierownictwem p. S. J. Okolskiego aż do chwili ich zakończenia, to jest do wyczerpania całości projektu nowej taryfy celnej.

W połowie lipca została przekazana Izbowi druga część projektu, zawierająca dział włókienniczy, zaś w pierwszych dniach września, kiedy oba pierwsze działy były już rozpatrzone, otrzymana została z Ministerstwa Przemysłu i Handlu do zaopiniowania część trzecia projektu największa i ostatnia, obejmująca dział metalowo-mechaniczny. Dział ten został rozpatrzony przez Komisję Międzyzbową w szeregu posiedzeń, trwających od 5 do 25 listopada.

W ciągu trwania powyższych prac referat celny Związku brał niezmiernie czynny i rozległy udział w pracach Komisji Celnych Izby Warszawskiej oraz Komisji Międzyzbowej, występując w obronie interesów przemysłu metalowego w oparciu o żądania i dane,

otrzymane od stowarzyszonych fabryk na skutek rozestanego w swoim czasie przez Związek właściwego okólnika. W związku z tą akcją i celem uzgodnienia rozbieżnych stanowisk co do wysokości nowych stawek na wyroby hutnicze, odbyły się 4 wspólne posiedzenia Komisji Celnej P. Z. P. M. z przedstawicielami Związku Polskich Hut Żelaznych. Uzgodniono przytem część pozycyj projektu. Natomiast nie osiągnięto porozumienia co do cła na surówkę i łom żeliwny. Opinia Międzyzbowej Komisji Celnej w zakresie części trzeciej projektu Komisji Międzyministerjalnej, dotyczącej działu metalowego, wyraziła się w zakwalifikowaniu z ogólnej liczby 2 153 projektowanych w tym dziale stawek celnych:

- 1) do utrzymania bez zmian 72°/_o liczby stawek,
- 2) do podwyższenia . . . 19°/_o „ „ „
- 3) do obniżenia . . . 9°/_o „ „ „

Stosunkowo wysoka ilość stawek, zaakceptowanych przez opinię zorganizowanych kół gospodarczych jest wynikiem i daje świadectwo na korzyść szerokiego udziału przedstawicieli przemysłu w poprzednich etapach prac nad nową taryfą celną, którym to pracom przyświecała zawsze myśl możliwego uzgodnienia interesów wytwórców i konsumentów. Dodać należy, że pewna dość znaczna ilość zaopiniowanych zmian miała za przyczynę zmiany konjunkturalne, zaszły w niektórych gałęziach przemysłu w czasie formowania się poszczególnych działów projektu.

W chwili, gdy to piszemy (kwiecień 1932) projekt nowej taryfy celnej znajduje się w końcowym stadium ponownego rozpatrywania przez Komisję Międzyministerjalną, poczem będzie podlegał zatwierdzeniu przez Radę Ministrów i wprowadzeniu w życie, jak należy przypuszczać na podstawie pełnomocnictw, udzielonych Rządowi przez Sejm na schyłku zamkniętej d. 18 marca 1932 r. sesji tego ostatniego.

Doraźne podwyżki cła. Niecierpiąca zwłoki potrzeba wzmocnienia ochrony celnej dla bytu niektórych gałęzi przemysłu metalowego była przyczyną złożenia przez Związek do Ministerstw Przemysłu i Handlu oraz Skarbu memorjałów lub podań, popartych właściwymi danymi cyfrowymi o konieczności doraźnego zwiększenia ochrony celnej szeregu wyrobów produkcji krajowej, jak naprz.: silników spalinywych, rowerów, parowozów wąskotorowych, wyrobów walcowanych lub ciągnionych z metali półszlachetnych, drutów i gwoździ drucianych, dalej kół zębatach, elektropomp głębinowych, mebli żelaznych, miedzi t. zw. krzemobronzowej, zamków do waliz i kufrów, klódek i zamków zwykłych, spinaczy do pasów oraz niektórych innych wyrobów wytwórczości metalowej. Nadto opracowano dla Warszawskiej Izby Przemysłowo-Handlowej wykazy wyrobów metalowych, których znaczny przywóz wskazuje na potrzebę doraźnego podwyższenia odnośnych stawek celnych, celem ograniczenia tego przywozu, a tem samem zwiększenia zbytu wyrobów krajowych.

Zwrot cła. Tu należą kilkakrotne wystąpienia Związku do Ministerstwa Przemysłu i Handlu, mające na celu zwiększenie stanu zatrudnienia polskiej wytwórczości metalowej zapomocą zwiększenia jej eksportu przez ułatwienie konkurencji z zagranicą drogą zwrotu cła za surowce, zużyte do wyrobu eksportowanych przedmiotów, które to surowce zagranicą otrzymuje po cenach znacznie niższych, niż to ma miejsce u nas. Chodziło tu o uzyskanie możliwości eksportowych dla takich przedmiotów wytwórczości krajowej,

jak: pomocnicze maszyny włókiennicze, części do lokomotyw, obrabiarki i niektóre inne wyroby.

Zniżki konwencyjne i inne. W tym dziale Związek występował do Ministerstwa Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z wnioskami: 1) o nieudzielanie zniżek konwencyjnych na walce szosowe w traktacie z Czechosłowacją oraz na kołowce w traktacie z Austrią, 2) o niezwalnianie od cła maszyn dla szkół, o ile maszyny te mogą być otrzymane w kraju, 3) o uwzględnienie, zebranej drogą ankiety, opinii stowarzyszonych fabryk, w sprawach, mogących się wyłonić przy rewizji traktatu handlowego z Austrią. Usiłowania P. Z. P. M. w sprawach wyżej omówionych znalazły oddźwięk we właściwych sferach i nie pozostały bez wpływu na kształtowanie się szeregu posunięć rządowych, rozpoczętych jeszcze w listopadzie 1930 r., doraźnem podniesieniem w drodze częściowej zmiany taryfy celnej (Dz. U. 1930 r. № 79 poz. 622) stawek na: rury żelazne, lokomobile parowe, maszyny młynarskie, armaturę miedzianą, materiały instalacyjne do sieci elektrycznej oraz na części metalowe kołowców. Posunięcia te, kontynuowane w roku 1931 w szerszym rozmiarach, przyniosły między innymi zarządzenie (Dz. U. 1931 r. № 111 poz. 865), wprowadzając zakaz przywozu do polskiego obszaru celnego szeregu artykułów metalowych. Środek ten został zastosowany w polskiej polityce celnej w drodze analogii do wzorów, dostarczonych przez praktykę innych państw europejskich, jak również i Stanów Zjednoczonych A. P. — Miał on na celu nietylko bezpośrednie ograniczenie przywozu odnośnych wyrobów, lecz także i pozyskanie przedmiotu do negocjacji, pozwalającego na uzyskanie ułatwień dla polskiego wywozu lub innych korzyści handlowych.

Wspomnianym zakazem przywozu zostały objęte: metale (aluminium, miedź, nikiel, kobalt), spiż, bronz i inne stopy metalowe, blachy paleniskowe, wyroby z miedzi, klódky i zamki, drut miedziany i wyroby z niego, wyroby nożownicze, kosy i sierpy, łopaty i widły, narzędzia rzemieślnicze, maszyny osobno niewymienione, maszyny i przyrządy do podnoszenia ciężarów, pompy odśrodkowe, obrabiarki do metali, maszyny do szycia, armatura, maszyny elektryczne, akumulatory, przyrządy i aparaty elektrotechniczne, żarówki, materiały instalacyjne do sieci elektrycznych, aparaty radiowe, kołowce i ich części.

Obok tego w drodze dwukrotnie zarządzanej częściowej zmiany taryfy celnej zostały podniesione stawki celne na niektóre wyroby metalowe, a mianowicie: 1) od d. 26 września 1931 r. (Dz. U. 1931 r. № 82 poz. 644) na metale i ich stopy: (miedź, nikiel, kobalt, aluminium, spiż, bronz, mosiądz i inne stopy), blachy paleniskowe i ażurowe z metali, palniki i rezerwoary do lamp, sztucce z aluminium, walczaki i skrzynki sekcyjne do kotłów parowych, rury żelazne proste i gięte, łańcuchy przegubowe, meble żelazne i metalowe z rur, łuski i naboje, pilniki, metale płatkowe, silniki spalinowe, maszyny do szycia, aparaty zwykłe i do użytku domowego, pędnie, maszyny elektryczne, przyrządy i aparaty elektrotechniczne, żarówki, materiały instalacyjne do sieci elektrycznej, wreszcie stalówki i 2) od d. 1 stycznia 1932 r. (Dz. U. 1931 r. № 111 poz. 869) na ferrosilicium, przyrządy i maszyny do podnoszenia ciężarów, dźwigi hydrauliczne, krosna tkackie, niektóre maszyny włókiennicze, elektropompy głębinowe, aparaty radiowe i słuchawki, wreszcie kołowce.

Oba wyżej wspomniane zarządzenia (zakazy przywozu i wzmocnienie ochrony celnej) przyczynia się niewątpliwie do wznowienia pozycji odnośnych gałęzi produkcji krajowej i wpłyną na zwiększenie stanu ich zatrudnienia, co właśnie P. Z. P. M. w swoich staraniach miał głównie na względzie.

Zaświadczenia. W roku sprawozdawczym, jak i w latach poprzednich, importerom polskim były udzielane przez Ministerstwo Skarbu w porozumieniu z Ministerstwem Przemysłu i Handlu ulgi celne dla maszyn niewyrabianych w kraju. Ulgi te przyznawano na podstawie zaświadczeń, wydawanych przez Polski Związek Przemysłowców Metalowych. Zaświadczeń takich w ciągu roku 1931 o maszynach niewyrabianych w kraju wydał Związek — 245 (wobec 310 w r. 1930). Zaświadczenia dotyczyły następujących typów i ilości maszyn:

Obrabiarek do melali	70 sztuk
„ „ drzewa	8 „
Maszyn elektrycznych	29 „
„ włókienniczych	39 „
„ papierniczych	4 „
„ do przemysłu spożywczego	18 „
„ garbarskich	2 „
Różnych maszyn	75 „
Ogółem maszyn	245 sztuk.

Oprócz powyższych zaświadczeń P. Z. P. M. wydał w r. 1931 — 61 różnych innych zaświadczeń, dotyczących spraw zawodowych, razem więc 306 zaświadczeń. Odmowa wydania zaświadczeń, z uwagi na możliwość otrzymania odnośnych maszyn w kraju, miała miejsce w 75 wypadkach.

Sprawy taryfy przewozowej. W styczniu 1931 r. został rozesłany stowarzyszonym w P. Z. P. M. fabrykom kwestjonariusz Komitetu Taryfowego Państwowej Rady Kolejowej, celem zebrania materiałów w sprawie potrzebnych zmian w obowiązującej taryfie przewozowej. Na podstawie zebranych danych ankietowych Związek wystąpił z wnioskami: 1) do Państwowej Rady Kolejowej o obniżenie niektórych uciążliwych stawek przewozowych i 2) do Departamentu Taryfowego Ministerstwa Komunikacji o obniżenie stawek na przewóz maszyn rolniczych o dwie klasy, z uwagi na to, że obowiązująca taryfa przewozowa zbyt silnie obciąża ten wyrób, sięgając ponad 20% wartości przewożonych maszyn. Ten ostatni wniosek uzyskał aprobatę p. Ministra Komunikacji, której skutkiem było rozporządzenie, ogłoszone w № 11, 12 i 14 Dziennika Taryf i Zarządzeń Kolejowych i wprowadzające nową taryfę wyjątkową H—12 ze zniżoną o jedną klasę stawką przewozową dla maszyn rolniczych, wysyłanych z szeregu stacyj wymienionych w rozporządzeniu. Przedstawicielem przemysłu metalowego w Państwowej Radzie Kolejowej był jak i w roku poprzednim p. inż. Antoni Dunin, członek Rady i Zarządu P. Z. P. M.

Sprawy kredytowe. Do działań Związku, zmierzających do złagodzenia trudności kredytowych, które w okresie sprawozdawczym uciskały nader silnie życie gospodarcze, wobec wzrastającej depresji i ciasnoty na rynku pieniężnym należały: zwrócenie się do Towarzystwa Kredytowego Polskiego Przemysłu w sprawie wysokości odsetek, pobieranych za zwłokę przy opłacie zaległych rat amortyzacyjnych od pożyczek; złożenie Centralnemu Związkowi Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów memoriału w sprawie doraźnej pomocy przemysłowi przez dokonywanie rozrachunku

między dostawcami dla rządu lub samorządów przy pomocy Banku Gospodarstwa Krajowego; wreszcie poparcie starań stowarzyszonych fabryk o pożyczki w Banku Gospodarstwa Krajowego.

Świadczenia socjalne. Zupełnie skryształizowana i jednomyślna opinia kół przemysłowych o nadmiernym ciężarze świadczeń socjalnych dla życia gospodarczego, podzielana jednocześnie przez znaczną część realnie myślącego oświeconego społeczeństwa, znalazła w okresie sprawozdawczym sposobność do wypowiedzenia się z okazji rozważań nad wysunięciem przez Rząd zagadnieniem obniżenia cen wyrobów przemysłowych. Na walnym zgromadzeniu członków Oddziału Warszawskiego P. Z. P. M. d. 18 lutego wice-prezes Rady Związku p. S. J. Okolski, podając szczegółowej analizie koszty własne przeciętnego wyrobu metalowego, wykazywał między innymi, że pozycja świadczeń socjalnych w stosunku do innych pozycji kosztu własnego jest nadmiernie wysoka i jako taka domaga się zredukowania. Na sprzecznosc nadmiernie szeroko rozbudowanych świadczeń socjalnych i ubezpieczeń społecznych z zasadami koniecznej oszczędności i racjonalnej organizacji wskazał również p. S. J. Okolski w swoim przemówieniu na plenarnym zebraniu Warszawskiej Izby Przemysłowo-Handlowej w d. 26 lutego, wnosząc, by plenarne zebranie Izby wystąpiło do Rządu z prośbą o poddanie szczegółowej analizie wydatków Kas Chorych i Zakładów Ubezpieczeń społecznych, celem zastosowania jak najdalej idących oszczędności eksploatacyjnych, a w wyniku tego badania o ustanowienie częściowej niewielkiej zapłaty od ubezpieczonych za otrzymywane świadczenia chorobowe, oraz o zmniejszenie składek, wpłacanych zarówno przez pracodawców jak i pracowników.

Organ Związku „Przemysł Metalowy“ ze swej strony skrzętnie notował na swych łamach wszelkie głosy zarówno krajowe jak i zagraniczne, wykazujące złąbą niewspółmierność obciążeń socjalnych z istniejącymi realnymi możliwościami gospodarzami oraz warunkami współzawodnictwa w międzynarodowym zakresie.

Trwające od lat nawoływanie sfer gospodarczych do reform w dziedzinie ustawodawstwa socjalnego, a głównie, jak się zdaje, ciężki stan finansowy instytucji ubezpieczeń społecznych pobudziły Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej do opracowania projektu reformy szeregu ustaw socjalnych pod hasłem odciążenia życia gospodarczego oraz ratunku od ruiny instytucji ubezpieczeń społecznych, które z końcem roku 1931 wykazywały przeszło 300 milionów złotych niedoboru z tytułu zalegających składek. Sprawa jednak tego projektu chronologicznie należy już do następnego okresu sprawozdawczego 1932 roku, w którym wspomniany projekt został przyjęty przez Radę Ministrów i być może stanie się obowiązującym prawem.

Z poszczególnych działań Związku w zakresie omawianych spraw należy wymienić wystąpienie do Centralnego Związku P. P. G. H. i F. z propozycją wystąpienia do p. Ministra Sprawiedliwości o spowodowanie wiążącego orzeczenia w sprawie udzielania urlopów w okresie wypowiedzenia, w której istnieją sprzeczne ze sobą orzeczenia Sądu Najwyższego, a także złożenie Ministerstwu Przemysłu i Handlu zestawienia sum, wypłaconych w r. 1930 przez stowarzyszone fabryki z tytułu świadczeń socjalnych.

Nowe działy produkcji. W roku sprawozdawczym niektóre fabryki związkowe wprowadziły nowe działy produkcji lub zwiększyły swój program wytwórczy, przystępując do wyrobu nowych artykułów. Mamy więc do zaznaczenia, że Warszawska Spółka Akcyjna Budowy Parowozów rozpoczęła budowę żórawi, dźwigów i innych urządzeń transportowych. Tow. Akc. Zgierskiej Fabryki Maszyn Juliusz Hoffman rozpoczęło budowę maszyn do czesania targanych odpadków różnej przędzy w celu wyrobu czyściwa do maszyn. Towarzystwo Starachowickich Zakładów Górniczych Sp. Akc. rozpoczęło budowę pras hydraulicznych dla ceramiki, a specjalnie do wyrobu klinkieru, oraz kotłów systemu „Recka“ do centralnych ogrzewań.

Fabryka Maszyn Tkackich i Elektromotorów Georg Schwabe w Bielsku (Śląsk Cieszyński) rozpoczęła wytwórczość pierwszych maszyn do szycia pod marką „Tatra“.

Fabryki krajowe dźwigów osobowych i towarowych rozpoczęły zastosowanie przy budowanych dźwigach aparatury elektrycznej, całkowicie wykonanej w kraju systemu inż. J. Babickiego.

Maszyny polskie wysyłane zagranicę. W tymże okresie sprawozdawczym opuścił Polskę pierwszy polski parowóz, zbudowany na eksport dla kolei bułgarskich w fabryce H. Cegielski w Poznaniu. Prócz tego Zakłady Przemysłowo-Handlowe Wład. Paschalski w Warszawie wyeksportowały do Anglii maszynę do nabijania papierów systemu Kurkiewicza. Jest to bodaj pierwsza tranzakcja w dziale maszynowym, w której polski przemysł maszynowy wystąpił w roli dostawcy rynku angielskiego.

Sprawy społeczne i filantropijne. Dotychczasowe zwykłe rubryki świadczeń Związku na cele społeczne i filantropijne utrzymane były w okresie sprawozdawczym. Wydatki z ich tytułu wyniosły w ciągu roku:

1) na T-wo Kursów Zawodowych	zł. 2 152,50
2) „ pomoc dla wydawnictw obcych „	400,—
3) „ ofiary na różne cele	1 080,50

Razem . . . zł. 3 633,—

Ponadto bieg życia postawił na porządku dziennym ważne zagadnienie walki z bezrobociem i jego skutkami. Zapoczątkowana w tym kierunku akcja ze strony Rządu, prowadzona przez wyłoniony w tym celu Naczelny Komitet do Spraw Bezrobocia, znalazła poparcie u P. Z. P. M., który wespół z innymi organizacjami wziął czynny udział w pracach pomienionego Komitetu. W początku października odbyło się posiedzenie Rady Związku, na którym poddano dyskusji środki zaradcze ku zwiększeniu zatrudnienia, proponowane przez Rząd. Wyrażono przytem szereg objękcji, mających głównie na względzie szkodliwe gospodarstwo, a możliwe przy stosowaniu zaleconych środków, zwiększanie kosztów produkcji, prowadzące raczej do zwiększenia bezrobocia niż do jego złagodzenia. W rezultacie został rozesłany do stowarzyszonych okólnik o wzmożenie zatrudnienia wraz z wezwaniem do składania ofiar do Komitetów miejscowych na cele pomocy bezrobotnym. Związek jako taki opodatkował się na ten cel na przeciąg 6 miesięcy sumą równą sumie zadeklarowanych przez jego personel biurowy 1%-owych potrąceń z pensyj. Poza tem wzięto udział w 4 konferencjach sekcji pracy Naczelnego Komitetu w sprawie sposobów powiększenia ilości zatrudnionych w fabrykach maszyn rolniczych, budowy wago-

nów i parowozów, odlewniach rur i odlewniach różnych masowych odlewów żeliwnych.

Z innych spraw wymienić należy: 1) udział dyrektora Związku w komisji metalowej Polskiego Muzeum Przemysłu w charakterze zastępcy przewodniczącego, 2) współudział w akcji udziałowców wydawnictwa „Przegląd Techniczny“, mającej na celu skupienie udziałów wydawnictwa w rękach organizacji przemysłowych, 3) rozpisanie ankiety w sprawie reorganizacji szkół technicznych i z otwarciem w tej sprawie dyskusji na łamach tygodnika „Przemysł Metalowy“.

W 27 stowarzyszonych fabrykach udzielono 115 praktyk wakacyjnych, w czem 92 dla studentów uczelni technicznych wyższych, zaś 23 dla uczniów takichże szkół średnich. W maju przyznano stypendjum jednemu ze studentów Politechniki Warszawskiej z funduszu imienia ś. p. Br. Załęskiego mianowicie p. Leonardowi Mościckiemu.

Wydawnictwa Związku. Tygodnik „Przemysł Metalowy“ wychodził w r. 1931 bez przerwy; wydawanie miesięcznika „Maszyny Rolnicze“ po ukazaniu się trzech numerów zostało zawieszono z braku środków. Poza tem nakładem Związku zostały wydane w ciągu roku sprawozdawczego:

1) Praca zbiorowa: „Samopomoc Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych“.

2) Inż. Wł. Jankowskiego: „XXV-lecie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych“.

3) Inż. St. Płużańskiego: „Szkic społecznego stanu przemysłu obrabiarek do metali“.

Różne. Z czynności Związku, niepodpadających pod żaden z poprzednich tytułów na wymienienie, zasługują:

1) Podanie Radzie m. st. Warszawy nazwisk kandydatów na rzeczoznawców do Komisji poboru pojazdów mechanicznych i rowerów.

2) Wydanie na żądanie Min. Skarbu fachowej opinii o szpularkach syst. Leesona.

3) Dokonanie na żądanie fabryki „Cerata“ ekspertyzy drukarki i wykładzarki do ceraty.

4) Zgłoszenie do Sądu Okręgowego w Warszawie nazwisk trzech ekspertów z dziedziny budowy sędziów i samochodów pancernych oraz wskazanie Sądowi Grodzkiemu w Mińsku Mazowieckim rzeczoznawcy na łańcuchy, używane przy budowie studzien artyzjskich.

Biblioteka P. Z. P. M. powiększyła się w ciągu roku sprawozdawczego o 69 książek i 109 broszur, liczyła więc w końcu 1931 roku 610 książek i 1170 broszur.

Związek prowadzi kartotekę firm metalowych. Kartoteka obejmowała na 31 grudnia 1931 roku 2027 firm razem z fabrykami zrzeszonymi.

Biuro główne Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych mieści się w lokalu własnym w Warszawie przy ul. Traugutta 4. Telefon dyrekcji ma № 222-44, telefon kancelarii, referatu celnego i obu redakcyj, „Przemysłu Metalowego“ i „Maszyn Rolniczych“ ma № 714-26. Telefon wiceprezesa Rady i Zarządu Związku p. inż. S. J. Okolskiego ma № 757-95.

W ciągu roku 1931 biuro Związku otrzymało 4891 listów i wysłało 3414 listów. W tej ostatniej liczbie są jednobrzmiące listy i zawiadomienia, wysyłane pod jednym numerem do wszystkich fabryk zrzeszonych.

POSIEDZENIE RADY POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH.

W poniedziałek dn. 6 czerwca 1932 r., o godz. 18-tej m. 30, w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w Warszawie, ul. Traugutta № 4, odbędzie się posiedzenie Rady Związku z następującym porządkiem dziennym:

1. *Zatwierdzenie protokołu posiedzenia z dn. 21 marca 1932 r.*
2. *Sprawozdanie dyrekcji z działalności za miesiące: marzec, kwiecień i maj.*
3. *Stan finansowy na dzień 1 czerwca r. b.*
4. *Sprawy wnoszone na Walne Zgromadzenie w dn. 7 czerwca 1932 r.*
5. *Sprawozdanie członków Rady o stanie przemysłu metalowego w oddziałach i grupach zawodowych Związku.*
6. *Zmiany w liście członków Związku.*
7. *Sprawy bieżące.*
8. *Wnioski członków.*

Członkowie Rady, którzy nie będą mogli przybyć na powyższe posiedzenie, proszeni są usilnie o zakomunikowanie pisemne informacji odnośnie p. 5, które są podstawą oświadczeń składanych rządowi i wiadomości ogłaszanych w prasie o stanie przemysłu metalowego.

ZWYCZAJNE ZGROMADZENIE WALNE CZŁONKÓW POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH.

We wtorek dn. 7 czerwca 1932 r., o godzinie 19-tej, w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w Warszawie, ul. Traugutta 4, odbędzie się Zwyczajne Walne Zgromadzenie P. Z. P. M. z następującym porządkiem obrad:

1. *Otwarcie Zgromadzenia przez Prezesa Rady oraz wybór przewodniczącego, sekretarza i skrutatorów.*
2. *Zatwierdzenie protokołu Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia z dn. 19 grudnia 1931 r.*
3. *Sprawozdanie z działalności Związku za 1931 rok.*
4. *Bilans na dzień 31 grudnia 1931 r. i sprawozdanie Komisji Rewizyjnej.*
5. *Wybory członków Rady oraz członków Komisji Rewizyjnej.*
6. *Sprawy bieżące.*
7. *Wnioski członków.*

Powyższe Zgromadzenie Walne na podstawie art. 34 statutu zwołane jest w jednym terminie i będzie prawomocne bez względu na liczbę członków obecnych.

Po wyczerpaniu porządku dziennego odbędzie się odczyt prof. Maurycyego Chorzewskiego p. t.

„Przyczyny psychiczne kryzysu gospodarczego“.

USTAWA O PAŃSTWOWYM PODATKU PRZEMYSŁOWYM.

Ministerstwo Skarbu ogłosiło w Dz. U. R. P. № 17 poz. 110 z r. 1932 jednolity tekst ustawy z dnia 15 lipca 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym z uwzględnieniem wszystkich późniejszych zmian oraz w Dzienniku Ustaw № 40 poz. 406 rozporządzenie wykonawcze Ministra Skarbu do ustawy o państwowym podatku przemysłowym, które zastąpiło rozporządzenie dawne i bierze za podstawę ostatni jednolity tekst ustawy.

Należy wyrazić zadowolenie, że Ministerstwo Skarbu wyzyskało zawarte w ostatniej noweli upoważnienie do ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o państwowym podatku przemysłowym, oraz że uznało za stosowne wydać również nowy tekst rozporządzenia wykonawczego. W ten sposób ułatwione będzie zaznajomienie się płatników z treścią przepisów oraz wykonanie ustawy przez władze skarbowe.

Omawiane rozporządzenie wykonawcze w zasadzie opiera się na dawnym tekście, do którego wprowadzono przepisy nowe, wynikające ze zmiany niektórych postanowień samej ustawy z dnia 15 lipca 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym. Dalszą charakterystyczną cechą rozporządzenia jest wprowadzenie do niego szeregu zasad prawnych, ustalonych przez orzecznictwo Najwyższego Trybunału Administracyjnego w okresie przeszło sześcioletniego wykonywania ustawy.

Ostatnia nowela do ustawy o państwowym podatku przemysłowym wprowadziła dalsze różniczkowanie stawek podatkowych, przyczem nietylko z punktu widzenia rodzaju obrotów, ale także ze względu na rok podatkowy. Jak wiadomo bowiem, w okresie od 1932 r. do końca 1936 w każdym roku stawki podatku (nie wszystkie) będą ulegały zmianom. W rozporządzeniu wykonawczem umieszczono obszerną tabelę stawek podatkowych usystematyzowanych według rodzajów obrotów i lat podatkowych. Tabela ta w praktyce będzie oddawała znaczne usługi.

Nie mogąc przytoczyć postanowień nowego rozporządzenia wykonawczego, wskażemy na kilka przepisów szczególnego znaczenia.

Ustawa w art. 3 p. 15 zwalnia od podatku od obrotu eksport węgla i wszelkiego rodzaju półfabrykatów i gotowych wyrobów, dokonanych bądź bezpośrednio, bądź za pośrednictwem wspólnych biur sprzedaży pod warunkiem udowodnienia obrotów prawidłowo prowadzonymi księgami handlowymi.

Rozporządzenie wykonawcze w § 16 zawiera na ten temat następujące postanowienia:

„Za eksport uważa się wywóz towarów poza granice celne Rzeczypospolitej Polskiej. Wywóz na obszar W. M. Gdańska nie korzysta z ulg art. 3 p. 15 ustawy.

Obroty, osiągnięte z eksportu węgla oraz wszelkiego rodzaju półfabrykatów i gotowych wyrobów, jak również transakcje z firmami zagranicznymi, wynikające z obrotu uszlachetniającego czynnego, winny być udowodnione prawidłowo prowadzonymi księgami handlowymi eksportera.

Eksport dokonany za pośrednictwem wspólnych biur sprzedaży winien być udowodniony prawidłowo prowadzonymi księgami handlowymi zarówno wspólnego biura sprzedaży, jak również przedsiębiorstwa, eksportującego towary za pośrednictwem tego biura.

Nadto fakt eksportu winien być udowodniony deklaracjami wywozowymi, przewidzianymi w § 50 (wzory № 12 i 13),

względnie w § 51 (wzór № 14) rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 14 marca 1930 r. o postępowaniu celnym (Dz. U. R. P. № 33 poz. 276).

W razie niemożności przedstawienia przez płatnika deklaracji wywozowych — fakt eksportu może być udowodnionym innymi wiarogodnymi dowodami, np. zaświadczeniami urzędów celnych, zaświadczeniami eksportowymi związków eksportowych, listami przewozowymi i t. p. Ocena tych dowodów należy do władz wymiarowych.

W roku 1932 obowiązują w niektórych wypadkach nowe stawki podatku od obrotu. W następnych latach, jak już zaznaczyliśmy, stawki podatku będą ulegały dalszym zmianom. W związku z tą sprawą rozporządzenie wykonawcze (§ 82) przepisuje według jakich stawek należy płacić zaliczki miesięczne, względnie kwartalne. Oto tekst powyższego paragrafu.

Poniżej przytaczamy przepisy § 37 i 38 rozporządzenia, dotyczące stawki podatku od obrotu przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży artykułów innym przedsiębiorstwom przemysłowym.

„Stawka podatkowa z art. 7 lit. A p. 9 ustawy ma zastosowanie do obrotów wymienionych w art. 5 p. 7 ustawy, a osiągniętych przez przedsiębiorstwa przemysłowe ze sprzedaży wydobyczych surowców lub wyprodukowanych towarów krajowym przedsiębiorstwom przemysłowym, a w tej liczbie również przedsiębiorstwom niepodlegającym podatkowi przemysłowemu (art. 2 i 3 ustawy), względnie zwolnionym od tego podatku na zasadzie art. 94 i 122 ustawy, a w szczególności także przedsiębiorstwom państwowym, względnie komunalnym, nieopłacającym podatku przemysłowego.

Ulga z art. 7 lit. A p. 9 ustawy ma również zastosowanie do obrotów, osiągniętych przez przedsiębiorstwa przemysłowe ze sprzedaży towarów przedsiębiorstwom budowlanym, obowiązującym do wykupienia świadectw przemysłowych w myśl rozdziału XIX — część II — lit. C taryfy, stanowiącej załącznik do art. 23 ustawy.

Sprzedaż towarów przeznaczonych na inwestycje nabywającego przedsiębiorstwa przemysłowego, tudzież remonty nie korzysta ze stawki, przewidzianej w art. 7 lit. A p. 9 ustawy.

Za towary przeznaczone na inwestycje uważa się artykuły, które stanowić mają w przedsiębiorstwach nabywających część składową majątku lub inwentarza (budynki, maszyny, urządzenia fabryczne i biurowe i t. p.), a nie są przeznaczone dla celów produkcji.

Za remonty uważa się tylko takie naprawy, które zwiększają wartość przedmiotów inwestycyjnych“.

Z ORZECZNICTWA SĄDU NAJWYŻSZEGO.

Wyrok z dnia 16 października 1931 r. (II 4 K. 650/31).

UCZNIÓW NIE MOŻNA UWAŻAĆ ZA PRACOWNIKÓW W ROZUMIENIU USTAWY O PAŃSTWOWYM PODATKU PRZEMYSŁOWYM.

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu kasacji Ottona R., osk. z art. 23 i 98 ust. z dnia 15 lipca 1925 r., poz. 550, założonej od wyroku Sądu Okręgowego w Gnieźnie z dnia 25 czerwca 1931 r., na mocy art. 512 i 515 K. P. K., zaskarżony wyrok, z powodu obrazy art. 117 ust. z dn. 2 lipca 1924, uchylił.

Z uzasadnienia:

Jak wynika z zestawienia ustawy z dn. 7.VI. 1927. o prawie przemysłowym (Dz. U. poz. 468) i ustawy z dnia 2 lipca 1924 r. w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet (Dz. U. poz. 636), ustawodawstwo przemysłowe rozróżnia trzy rodzaje osób, zatrudnionych w przemyśle, a to: dorosłych pracowników, młodocianych pracowników oraz uczniów przemysłowych.

O uczniach traktuje specjalny dział VI ustawy o prawie przemysłowym (art. 111 do 125).

Z przepisów tych widać, iż stanowisko ucznia w zakładzie przemysłowym jest oparte nie na umowie najmu pracy, lecz na umowie nauczania (art. 116), przyczem końcowa treść art. 117 cytowanej ustawy wyraźnie przeciwstawia ucznia pracownikom przemysłowym, ponadto i pozostałe przepisy tegoż działu VI wskazują, iż praca ucznia ma charakter nauki, zadania pryncypała są nie tylko nauczycielskie, lecz i wychowawcze (art. 118, 120 i in.), a świadczenia są nie jednostronne ze strony pryncypała, lecz wzajemne (art. 116 L. 3).

Ustawy przemysłowe nie utożsamiają uczniów z pracownikami młodocianymi, na co wyraźnie wskazuje art. 3 ustawy o pracy młodocianych i kobiet, głoszący, że przepisom tej ustawy podlega również praca młodocianych uczniów, terminatorów i praktykantów.

To też uczniów nie można uważać za pracowników w rozumieniu ustawy o państwowym podatku przemysłowym.

Umowa o naukę jest zawierana w interesie ucznia i w obronie fachowości przemysłu, a nie w interesie przemysłowca i jego korzyści materialnych; uznanie uczniów za pracowników podniosłoby koszty świadectwa przemysłowego, a w konsekwencji powodowałoby niechęć przemysłowców do przyjmowania uczniów i udaremniłoby intencję ustawy wykształcenia fachowych pracowników.

Wobec tego Sąd bezpodstawnie wliczył uczniów do ilości robotników przy określaniu kategorii świadectwa; skoro zaś ustalone zostało, że oskarżony zatrudnił tylko trzech pracowników poza uczniami, to zasadnie wykupił świadectwo przemysłowe VIII kategorii i w czynie jego brak cech przestępstwa.

Z tych zasad Sąd Najwyższy wyrok uchylił. (*Zbiór Orzeczeń Sądu Najwyższego. Orzeczenia Izby Karnej (zeszyt XII 1932 r.)*).

WYROK SĄDU OKRĘGOWEGO W SPRAWIE UCZNIÓW W PRZEMYSŁE.

W analogicznej do powyższej sprawie niewliczenia uczniów do liczby pracowników, miarodajnej do określenia kategorii świadectwa przemysłowego, mamy do zanotowania jeszcze wyrok Sądu Okręgowego w Piotrkowie z dnia 26 kwietnia 1932 r.

„Sąd Okręgowy, rozpoznawszy sprawę Marjana Faustyna, osk. z art. 98 ust. o Pod. Przem.,

orzekł:

Marjana Faustyna, zam. w Piotrkowie przy ulicy Reymonta, z oskarżenia o to, że w Piotrkowie w r. 1931 prowadził zakład ślusarsko-mechaniczny, w którym zatrudnił 7 czeladników i 15 uczniów ze świadectwem VI kategorii przemysłowej zamiast V-ej — uniewinnić. Koszta sądowe zaliczyć na rachunek Skarbu Państwa“.

POLITYKA WYSOKICH PŁAC.

W numerze z dnia 14 maja b. r. „L'Usine Belge“ zamieszcza ciekawy artykuł, dotyczący polityki wysokich płac.

Stawna teoria wysokich płac została obecnie zupełnie przez życie potępiona. Według ostatnio zebranych informacji amerykańskie koleje żelazne zdecydowały się na przeprowadzenie masowej redukcji płac swego personelu o 10%. Delegacja kolejarzy po dłuższych dyskusjach zgodziła się na taką obniżkę. Oczywiście przemysłowcy amerykańscy nie czekali na powyższy przykład, aby przeprowadzić obniżkę płac w swoich zakładach; statystyki podawane przez „Board of Trade“ wykazują, że akcja obniżania płac robotnikom została już rozpoczęta przed paru miesiącami i stale się rozszerza. Przeprowadzona obniżka płac będzie miała prawdopodobnie jako skutek dalszy spadek cen.

Wystarczy zastanowić się przez chwilę, ażeby zrozumieć, że inaczej być nie mogło i że polityka wysokich płac, mająca przyczynić się do zwiększenia zdolności nabywczej rzesz pracujących w celu dodania bodźca produkcji, była utopją. We wszystkich krajach świata płaca nie jest celem, lecz konsekwencją produkcji. Jest możliwym zwiększenie płac przy równoczesnym zwiększeniu się produkcji, ale jest rzeczą materialnie niemożliwą utzymywać się przy polityce, która polega na podwyższaniu płac, podczas gdy wydajność produkcji się zmniejsza i gdy ceny spadają.

Wzrastający dobrobyt, potężny rozwój przemysłu amerykańskiego oraz pojemność rynku wewnętrznego pozwoliły przemysłowcom na udzielanie swym robotnikom bardzo wysokich płac. Obecnie podczas kryzysu jest coraz mniej zwolenników wysokich płac, a ci, co jeszcze pozostają, propagują swoją teorię oględniej, niż to czynili przed paru miesiącami.

WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY.

Sytuacja czechosłowackiego przemysłu maszynowego na początku 1932 roku. Położenie czechosłowackiego życia gospodarczego, które pomimo trwającego od 3 lat światowego kryzysu okazywało dużą odporność na objawy tego kryzysu, uległo w ostatnich czasach pogorszeniu. Dotknęło to również i przemysł maszynowy, który uskarża się na znaczne zmniejszenie napływu zamówień zarówno ze strony przemysłu, jak i rolnictwa.

Charakterystyczną ilustracją sytuacji w czechosłowackim przemyśle maszynowym jest stan bezrobocia i przepracowanych godzin nadliczbowych. Stan ten przedstawia się w sposób następujący:

	Ilość bezrobotnych	Ilość przepracowanych godzin nadliczbowych
listopad 1930 r.	4 463	29 619
grudzień " "	6 497	18 708
listopad 1931 r.	10 968	21 000
grudzień " "	14 672	23 324
styczeń 1932 r.	17 147	108

Handel zagraniczny w dziale maszynowym wykazuje poważne skurczenie. Porównując rezultaty stycznia i lutego 1932 r. z tym samym okresem roku ubiegłego, widzimy, że spadek importu maszyn wyniósł w omawianym okresie 37,12 milj. koron, a spadek eksportu 25,42 milj. koron. Odnośne cyfry tak się przedstawiają:

	styczeń i luty 1932 r.	styczeń i luty 1931 r.
przywóz	35,89	73,01
wywóz	29,20	54,62

Bardzo ciekawe cyfry o rozwoju czechosłowackiego przemysłu maszynowego w latach 1929—1930 zamieściło czasopismo „Maschinenbau“ w № 10 z r. b. Podajemy je poniżej:

	1929 r.	1930 r.
ilość przedsiębiorstw	114	108
kapitał akc. w milion. koron	875,38	876,19
ilość towarzystw, które wypłaciły dywidendę	51	43
suma wypłaconej dywidendy	120,67	117,97
ilość towarzystw bez dywidendy	63	65
kapitał akc. tych towarzystw	215,76	260,26
rentowność towarzystw, które dały dywidendę	18,47%	19,15%
rentowność wszystkich towarzystw	13,88%	13,46%

Jak widać, rentowność czechosłowackiego przemysłu maszynowego była w latach 1929—30 poważna i wynosiła znacznie ponad przeciętną dla wszystkich czechosłowackich towarzystw akcyjnych. W 1930 roku było w Czechosłowacji 1 169 towarzystw akcyjnych o kapitale 10 094,97 milionów koron. Towarzystwa te dały ogółem 741,36 milionów koron dywidendy, co stanowi przeciętną rentowność 7,36%.

Brak kabli elektrycznych w Łotwie. Produkcja państwowych wytwórni Łotwy nie jest widocznie w stanie pokryć całkowitego zapotrzebowania krajowego na przewody elektryczne, bowiem około 60 firm w Rydze zwróciło się do urzędu, regulującego przywóz, z podaniami o pozwolenia na sprowadzenie z zagranicy około 100 t kabli. Decyzja w tym względzie oczekiwana jest w czasie najbliższym.

POLSKIE ZAKŁADY SKODY SP. AKC. W ROKU 1930/31.

Spółka Akcyjna Polskie Zakłady Skody ogłosiła drukiem sprawozdanie ze swej działalności za rok 1930/31, które podajemy w streszczeniu:

Okres sprawozdawczy obejmuje tym razem, w związku z przejściem na kalendarzowy rok operacyjny, 18 miesięcy od 1 lipca 1930 roku do 31 grudnia 1931 roku.

Mimo niepomyślnych konjunktur ekonomicznych przedsiębiorstwo stale się rozwija. W dziale produkcji lotniczej osiągnęły Zakłady dalsze zadowalające rezultaty. W dziale kabli utrzymano prawie całkowicie dotychczasowy stan posiadania, dostosowując warsztaty do wymagań i potrzeb rynku. Najsilniej kryzys dał się odczuć w dziale elektrotechnicznym, tak że tylko dzięki usilnym wysiłkom dało się utrzymać fabrykę elektrotechniczną w ruchu.

W bilansie na dzień 31 grudnia 1931 roku kapitał akcyjny figuruje już w sumie 15 milionów złotych, zgodnie z ostatnią uchwałą Walnego Zebrania Akcjonariuszów.

Czysty zysk bilansowy za okres sprawozdawczy w sumie zł 228 471,16 został, tak jak i w roku ubiegłym, przeniesiony całkowicie na kapitał zapasowy.

AKCJE PRZEMYSŁU METALOWEGO NA GIEŁDZIE WARSZAWSKIEJ.

Notowania akcji przemysłu metalowego na giełdzie warszawskiej w złotych.

	Wartość nominalna	Najwyższy i najniższy kurs tygodnia
Borman, Szwede i S-ka	100	— —
Brown Boveri I-III em.	100	— —
*H. Cegielski serja C	100	— —
B. Hantke	1000	— —
*Kabel	100	— —
Lilpop, Rau i Loewenstein	25	— 9,50
*Modrzejowskie Zakłady	50	— —
Norblin, B-cia Buch i T. Werner em. I ost. i II	100	— —
Ostrowieckie Zakłady em. I serja a i b	50	— —
*Parowozów Budowa em. I i II	25	— —
em. III	100	— —
*Pocisk	25	— —
„ imienne zwykłe	25	— —
Rohn, Zieliński	52	— —
Rudzki	50	— —
*Starachowice	50	— —
Suchedniów	12,50	— —
*Ursus	15	— —
Wulkan	25	— —
„ imienne	25	— —
Zieleniewski — Fitzner-Gamper em. I-II ost. i III	100	— —
*Zjednoczenie Fabr. Maszyn Rolniczych	50	— —

Fabryki, oznaczone gwiazdką, posiadają również akcje uprzywilejowane, niedopuszczone do obrotów giełdowych.

*Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej
w dn. 1. VI. 1932 r. w złotych po kursie dnia za tonnę metr.*

Aluminium	—	Miedź standard	837
Antymon	—	Ołów miękki	317
Cyna standard	3863	Nikiel	—
Cynk hutniczy	372	Rtęć	—
Miedź elektrolityczna	1015	Srebro za 1 kg	—

Ceny metali w Warszawie.

Dom handlowy A. Gepner notował w ostatnim tygodniu następujące ceny metali:

Cyna Banka w blokach za kg zł	5,25
Ołów hutniczy	0,75
Cynk hutniczy	0,80
Antymon	1,35
Aluminium hutnicze	3,50
Blacha miedziana	3,00—3,30
Blacha mosiężna	2,60—3,70
Blacha cynkowa	1,13
Nikiel w kostkach	8,—

Ceny wyrobów ogniotrwałych.

Związek Fabryk Wyrobów Szamotowych i Ogniotrwałych notuje następujące ceny z ważnością od dn. 10 września 1930 r. aż do odwołania. Ceny rozumieją się w złotych za 100 kg. franco wagon stacja załadowania.

Cegła ogniotrwała zwyczajna zł	8,80	Cegła kotłowa normalna zł	20,50
Cegła kopalakowa normalna „	14,30	Cegła kotłowa fasonowa „	23,—
Cegła kopalakowa fasonowa „	15,40	Zaprawa i	8,— 1050

Cena żelaza handlowego.

Syndykat Polskich Hut Żelaznych notuje od d. 1.V.1928 cenę zasadniczą żelaza handlowego za 1 t. franco wagon stacja Chebzie — 315 złotych+2%.

Cena odlewów żeliwnych.

Podług notowań Grupy V (Odlewni) Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych cena odlewów żeliwnych surowych dla Warszawy wynosi od dnia 25. V. 29. od 0,78 zł do 1,61 zł za 1 kg. loco fabryka.

Ceny odlewów glinowych.

Warszawskie odlewnie notują ceny surowych odlewów glinowych (aluminjowych) od 9 do 14 złotych za kilogram

Cena blachy ocynkowanej.

Cynkownia Warszawska notuje od d. 1. I. 1932. następujące ceny blachy żelaznej ocynkowanej za 1 kg. franco stacja Warszawa. Blacha żelazna ocynkowana gatunku najwyższego:

711×1 422×0,45 mm.	1 zł. 05 gr.
711×1 422×0,50 mm.	1 „ 00 „
1 000×2 000×0,50 mm.	1 „ 07 „

Blachy 2-go gatunku o 6% tańsze.
Ceny bez zobowiązania.

Cena blachy cynkowej.

Biuro Sprzedaży Polskich Walcowni Cynku w Katowicach notuje następujące ceny blachy cynkowej:

I. Dla hurtowników przy kupnie na własny rachunek i do sprzedaży w drodze komisowej:

przy kupnie 30 t. naraz	zł. 954,50 za 1 000 kg
przy kupnie mniej niż 30 t.	
od 5 t.	zł. 976,— za 1 000 kg

II. Przy sprzedaży przez hurtowników i kupców uprzywilejowanych nie w drodze komisowej — odsprzedawcom:
zł. 1019,50 za 1 000 kg

III. Przy sprzedaży przez hurtowników i kupców uprzywilejowanych ze składu konsumentom:

zł. 1063,— za 1 000 kg

Parytet: st. kol. Chebzie.

Patenty udzielone przez Urząd Patentowy.

13701. *Alfred Edouard Ricard i Louis Daniel.* Sposób wyrobu stopów odpornych na tarcie.
13705. *Martin Thielers.* Stop ołowiu, zwłaszcza do wyrobu płaszczów kablowych.
13480. *The New Jersey Zinc Company.* Stop cynku niezawierający glinu.
13591. *I. G. Farbenindustrie Aktiengesellschaft.* Sposób oczyszczania i wytwarzania stopów magnezu i ceru.
13632. *Akciova Spolecnost drive Skodovy Zavody v Plzni.* Sposób wytwarzania stopu chromowego z dodatkiem glinu i tytanu, odpornego na wysoką temperaturę.
13577. *Det Norske Zinkkompani S. A.* Sposób oczyszczania elektrolitu przy elektrolizie cynku.
13645. *Giesche Spółka Akcyjna.* Sposób łatwego zdejmowania cynku z katod glinowych po elektrolitycznym osadzeniu na nich cynku.
13676. *Marconis Wireless Telegraph Company Limited.* Urządzenie do przenoszenia drgań igły gramofonowej na membrame.
13532. *The Gramophone Company Limited.* Gramofon do grania bez przerwy wielu płyt.
13647. *Stanisław Maksymowicz.* Sposób i przyrząd do stwierdzania obecności powietrza albo innych gazów w komorach parowych aparatów wyparnczyli i zagzewaczy.
13557. *Heinrich Lanz Aktiengesellschaft.* Młocarnia.
13543. *Miroslav Grunta.* Dysza do przyrządu do zraszania pól i ogrodów.
13521. *Georg Mücke.* Wylęgarka.
13664. *Hugo Junkers.* Wielocylindrowy silnik spalinowy z przeciwbieżnymi tłokami w jednym cylindrze, napędzającymi dwa sprzężone ze sobą wały korbowe.
13546. *Leon Marczakowski i Stanisław Morawski.* Czterosuwowy niskoprężny silnik spalinowy z cylindrami równoległymi do osi wału silnika.
13556. *Państwowe Zakłady Inżynierji.* Urządzenie do samoczynnej regulacji ilości obrotów niskoprężnych silników spalinowych, zwłaszcza silników samochodowych.
13665. *Hugo Junkers.* Urządzenie do doprowadzania płynnego paliwa do silników spalinowych, w szczególności silników napędzających samoloty.
13651. *Raffaele Archimede Bandini.* Sposób wyrobu świecy zapłonowej do silników spalinowych.
13538. *Hans Holzwarth.* Sposób i urządzenie do napędu turbin spalinowych stałym paliwem w postaci pyłu.
13518. *Ludwig Strober, Irvin Reinemann i Hans Reinemann.* Zabezpieczenie śruby od odkręcania się.
13707. *Brown Lock Nut Company.* Naśrubek zakleszczający się na sworzniu śruby.
13547. *Alojzy Troszak.* Łożysko wałkowe.
13539. *Akciova Spolecnost drive Skodovy Zavody v Plzni.* Sprzęgło cierne.
13599. *Roadles Traction Limited.* Ogniwko do łańcuchów gąsienicowych oraz sposób jego wykonania.
13613. *Balmung-Armaturen u. Maschinen-Ges. m. b. H.* Przyrząd do centralnego smarowania.
13580. *Gustav Arnstein, Siegfried Fuchs i Benno Seliger.* Sposób wyrobu szczeliwa, składającego się ze składników stałych i płynnych.
13639. *Warszawska Fabryka Uszczelnień Jan Czyż.* Sposób wytwarzania uszczeltek oraz przyrząd do wykonywania tego sposobu.
13686. *Kurt Kurnath.* Zawór suwakowy.
13644. *Aktiebolaget Priorverken.* Sposób i urządzenie do wyrobu śrubek.
13683. *Johann Köpf i Erich Rink.* Ognisko kowalskie.
13541. *Akciova Spolecnost drive Skodovy Zavody v Plzni.* Spawane złącze kołnierzone.
13621. *Kordt & Rosch.* Część mieląca do młynów rurowych, bębnowych i kulowych.
13545. *Herman Christian Boedicker.* Sposób złożonej fotografii i przyrząd do jej stosowania.